

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMPARACE BIBLICKÝCH MOTIVŮ KNIŽNÍ PŘEDLOHY A FILMOVÉ
ADAPTACE LETOPISŮ NARNIE

Vedoucí práce: Mgr. Vera Kaplická Yakimova, Ph.D.

Autor práce: Irena Filipová

Studijní obor: Anglický jazyk a literatura

Ročník: 4

2023

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

8.11. 2023 České Budějovice

.....

Irena Filipová

.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, Mgr. Vere Kaplické Yakimové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za veškerou podporu během studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá biblickými motivy v románu *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* od irského spisovatele Cliva Staplese Lewise. Práce se zaměří nejen na jejich přítomnost v díle, ale pokusí se o reflexi dobové a současné recepce románu s ohledem na vybrané téma. Následně porovná knižní předlohu s televizním seriálem z roku 1988 ("The Lion, The Witch & The Wardrobe", režie Marilyn Fox) se stejnojmennou filmovou adaptací z roku 2005 (režie Andrew Adamson) v kontextu použití biblických motivů a námětů. Práce si klade za cíl sledovat, zda se biblické motivy původního textu promítají do filmových adaptací, a nastínit vývoj sekularizace vnímání příběhů pro děti.

Klíčová slova: C. S. Lewis, *Letopisy Narnie*, Aslan, adaptace, biblické prvky, mytologie

Abstract

The bachelor thesis deals with biblical motifs in the novel *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe* by Irish writer Clive Staples Lewis. The thesis will not only focus on their presence in the work but will also attempt to reflect on the contemporary and modern reception of the novel with regard to the chosen theme. It will then compare the book with the 1988 television series ('*The Lion, The Witch & The Wardrobe*', directed by Marilyn Fox) with the 2005 film adaptation of the same name (directed by Andrew Adamson) in the context of the use of biblical motifs and themes. The thesis aims to investigate whether the biblical motifs of the original text are reflected in the film adaptations, and to outline the development of the secularization of the perception of children's stories.

Keywords: C. S. Lewis, *The Chronicles of Narnia*, Aslan, adaptation, biblical motifs, mythology

Obsah

1. Úvod	1
2. C. S. Lewis	2
2.1. Promítání života C. S. Lewise do jeho tvorby	2
3. Fantasy žánr	4
3.1. Pojem, význam	4
3.2. Fantasy: 1900–1950	5
3.3. Mytologie	6
4. Fenomén dětské náboženské literatury	9
4.1. Náboženské fantasy ve 20. století: C. S. Lewis	10
4.2. Skrytá náboženská témata v evropské dětské literatuře 20. století	13
4.2.1. Náboženství	13
4.2.2. Síla představivosti	15
5. Adaptace	18
5.1. Definice	18
5.2. Literatura v porovnání s filmem	19
6. Letopisy Narnie kniha	21
6.1. Lev, čarodějnice a skříň	21
6.1.1. Děj	22
6.1.2. Svět Narnie	22
6.1.3. Hlavní postavy	23
7. Filmové a seriálové zpracování Letopisů Narnie	25
7.1. Filmová verze	25
7.2. Seriálová verze	25
8. Analýza a porovnání biblických a mytologických prvků ve vybraných kapitolách	26
8.1. Tajemná skříň	26
8.1.1. Filmové zpracování z roku 2005	27
8.1.2. Seriálové zpracování z roku 1988	28
8.2. Den s bobry, Co se stalo po večeři	28
8.3. V domě Bílé čarodějnice	32
8.3.1. Filmové zpracování z roku 2005	34
8.3.2. Seriálové zpracování z roku 1988	35
8.4. Co se stalo se sochami	35
8.4.1. Filmové zpracování z roku 2005	37
8.4.2. Seriálové zpracování z roku 1988	38

9. Závěr.....	39
Zdroje.....	41

1. Úvod

Tato bakalářská práce porovnává filmové zpracování s knižním originálem *Letopisů Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* od spisovatele C. S. Lewise se zaměřením na biblické a mytologické prvky. Kniha byla poprvé vydána 16. října 1950. Seriálové zpracování *Letopisů Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* se prvně vysílal 13. listopadu 1988. Tento šestidílný snímek natočila britská režisérka Marilyn Fox. Seriál byl původně produkován televizí BBC. Další snímek stejné tematiky, který bude v průběhu práce porovnán s knižní předlohou, je filmové zpracování *Letopisů Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* z roku 2005. Byl natočen novozélandským režisérem Andrew Adamsonem.

První část práce se zaměří na teoretický úvod, konkrétně na život a dílo spisovatele C. S. Lewise, které bylo ovlivněno křesťanskou vírou. Bude vysvětlen pojem fantasy a mytologie. Následně bude specifikována definice adaptace a bude představen děj knihy a její hlavní postavy.

Poté bude následovat praktická část, kde bude nejprve zanalyzováno knižní zpracování. Hlavní dějové prvky budou rozklíčovány pomocí úryvků z Bible, které následně poslouží k hlubší analýze knihy. Tyto základní biblické prvky budou porovnány v obou kinematografických zpracováních.

Cílem bakalářské práce bude zjistit, zda filmový průmysl nenarušil kontinuitu myšlení křesťanského smýšlení spisovatele Lewise. Tedy zda se ve filmových adaptacích objevují biblické prvky, které Lewis ve své knize schovával, a chtěl je předat čtenářům knih *Letopisů Narnie: Lev, čarodějnice a skříň*.

2. C. S. Lewis

Dílo spisovatele C. S. Lewise má i v současné době enormní vliv převážně na mladé čtenáře. C. S. Lewis je považován za jednoho z nejúspěšnějších autorů moderní britské historie, ale často se o něm nemluví a je skryt v pozadí spisovatele J. R. R. Tolkiena. I přesto, že J. R. R. Tolkien je také jeden z vrcholných spisovatelů 20. století, je třeba nezapomínat, že i život C. S. Lewise byl v mnoha směrech inspirativní.

Ke čtení děl se dnešní generace dostává zprostředkovaně díky filmovým adaptacím. Tyto filmy jsou jim poměrně blízké svým zpracováním a jsou snadno dostupné. Bohužel, touha po čtení knih jakéhokoliv žánru nepatří k prioritním koníčkům dnešní mládeže. Proto je velmi důležitý fenomén dnešní doby, kdy dítě napřed shlédne filmové zpracování a později, v lepším případě, zatouží po konfrontaci dříve viděného s knižní předlohou. Tak je tomu nejen v případě spisovatele C. S. Lewise a J. R. R. Tolkiena.

2.1. Promítání života C. S. Lewise do jeho tvorby

V současné literární teorii se většinou oslabuje role biografického autora a rezignuje na spojení autorova osobního života s jeho dílem. Nebudu zde zabíhat do detailů biografie C. S. Lewise, ale zdá se mi nezbytné zaměřit pozornost čtenáře na dva důležité faktory, které dle mého názoru formují autorovo vidění světa. Je to jeho vnímání světa z pohledu věřícího člověka a ovlivnění tvorbou jeho přítele J. R. R. Tolkiena.

Spisovatel Clive Staples Lewis se narodil 29. listopadu 1898 ve městě Belfast, hlavním městě Severního Irska. Jeho otec, Albert James Lewis, byl advokát původem z Walesu. Matka, Flora Augusta Lewisová, porodila dva syny, avšak deset let po narození Cliva Staplese Lewise zemřela. Starší bratr Cliva jménem Warren Hamilton Lewis se narodil v roce 1895. Jejich dědeček, Thomas Hamilton (1826-1905), byl členem irské církve. V útlém věku byl C. S. Lewis znám pod jménem Jacks, Jocko, Jack, Kricks, či Klicks. (Wilson, 2005, s. 23) I přesto, že se C. S. Lewis narodil do silně věřící rodiny, po smrti své matky vůči náboženství zahořkl. Až v dospělém životě se k víře vrátil a prováděla ho po zbytek jeho života. Jeho nabyté životní zkušenosti se odráží v celém díle

Letopisů Narnie. V obraze Edmunda vidíme jeho samého v období ztráty víry a posléze jejího opětného nalezení.

C. S. Lewis se setkal s J. R. R. Tolkienem při shromáždění profesorského sboru Oxfordské univerzity v roce 1926 v Merton College. (Wilson, 2005, s. 122) Následně se stali doživotními přáteli. Společně se svým přítelem J. R. R. Tolkienem, který uznával římskokatolickou církev, se probírali tématy ortodoxní teologie. Jejich opravdové přátelství se stalo inspirací pro vykreslení vztahů mezi dvěma jedinci, kdy Lucie se po velmi krátké známosti s faunem Tumnusem stává člověkem, který je ochoten mnoho obětovat pro jeho záchranu.

Právě díky Tolkienovu vlivu byl Lewis přesvědčen o pravdivosti křesťanství. Dlouhá léta byl totiž ateistou. Ve svém životě pak považoval Bibli za jedinečné Boží zjevení, které obsahuje tvrzení o konkrétních pravdách. Je nutné zmínit, že Lewis byl předtím, než poznal Tolkiena, nevýznamným básníkem a akademikem. Nicméně po setkání s Tolkienem se Lewis přiklonil k beletrii a popularizaci křesťanské víry. Když uslyšel, jak mu Tolkien předčítá kapitoly *Pána prstenů*, motivovalo ho to k začátku psaní Letopisů Narnie. Lewisovy vědeckofantastické příběhy vznikly jako odpověď na výzvu, kterou si Tolkien a Lewis stanovili. Tolkien měl psát o cestování v čase a Lewis o vesmíru. (Wilson, 2005, s. 169) Vzájemně diskutovali o teologii a filozofii, kritizovali svou poezii a vytvářeli slovní hříčky. Tolkien se po nějaké době podělil s Lewisem o první příběhy a básně z jím vymyšlené mytologie Středozemě. Jejich přátelství bylo velmi důležité, protože díky Lewisovi a jeho dlouholetému povzbuzování byl vydán román *Pán prstenů*. (Wilson, 2005, s. 209)

V roce 1961 se Lewisovi změnil svět v momentě, kdy mu diagnostikovali zánět ledvin. Jeho stav se následně zhoršoval až do situace, kdy trpěl otravou krve. Dne 22. listopadu 1963, týden před tím, než by C. S. Lewis oslavil své 65. narozeniny, na následky své nemoci zemřel.

Je známo, že Lewis byl literárním kritikem a věnoval svou pozornost filozofii. Napsal řadu knih jako např. *K jádru křesťanství* (1952), *Úvahy nad Žalmy* (1958). Ve svém životě napsal C. S. Lewis dvě knihy pod pseudonymem Clive Hamilton. Nejprve sekcí poezie *Duchové v otroctví* (1919) a následně výpravnou báseň *Dymer* (1926). (2005, s. 76) Kniha *K jádru křesťanství* (1952) se zabývá otázkou, zda může inteligentní člověk být křesťanem. Pojednává o základech křesťanské víry, osvětluje morální otázky

i složitější teologická témata, jako např. Vzkříšení. (2005, s. 195) Další křesťanskou knihou jsou *Čtyři lásky* (1960). V této knize C. S. Lewis analyzuje čtyři podoby lásky, které jsou: náklonnost, přátelství, erós a křesťanská láska. Další známou knihou jsou *Rady zkušeného ďábla* vydané poprvé v roce 1942. Opět se jedná o křesťanské dílo, které je zaměřeno na slabosti a sklony člověka. Ve svém životě napsal i sci-fi román *Návštěvníci z Mlčící planety* (1938). Jedná se o Kosmickou trilogii s vlivem náboženské tematiky. V neposlední řadě je potřeba zmínit tvorbu sedmidílného cyklu fantasy knih s názvem *Letopisy Narnie*, které vydal v letech 1950–1956.

3. Fantasy žánr

3.1. Pojem, význam

Žánr, ke kterému patří Lewisova tvorba, se nazývá fantasy. Tento žánr je nejen u dětí a mládeže považován za jeden z nejoblíbenějších. Důvodů, které vedou k oblíbenosti tohoto tématu, může být mnoho. Jedna z příčin, proč je tento žánr oblíbený může být, že svět fantasy je tajemný, plný kouzel a postav, které neexistují v našem reálném světě. „Nejzřetelnější konstrukcí fantazie v literatuře a umění je přítomnost neuskutečnitelného a nevysvětlitelného“¹ (Mendlesohn, 2012, s. 11) Znamená to tedy, že v tomto světě se může stát i to, o čem jsme nikdy nesnili.

Podle kritiků, jako jsou Brian Stableford a Adam Roberts, se fantastično stává materiálem pro uvědomělé umění v polovině 18. století. V důsledku toho je vzestup fantastické literatury a umění na konci 18. století reakcí na osvícenství. Souběžný vzestup literární a umělecké mimésis s tímto historickým tématem přímo souvisí. Svět fantastična se snaží přiblížit a napodobit skutečný život tak, aby hranice mezi skutečností a fantazií byla co nejužší. Kritici usuzují, že nemůžeme mít umělecké vyjádření nemožného, dokud nepochopíme hranice vědeckých možností.

Do fantasy světa často utíkáme před vlastní realitou, na chvíli se zde chceme schovat a nechat se unášet představou o světě, který pro nás vymyslel někdo jiný. Odkud ale tato myšlenka fantasy světa pochází? Příběhy o bozích a hrdínech pocházejících ze

¹ „The most obvious construction of fantasy in literature and art is the presence of the impossible and the unexplainable.“ (překlad vlastní)

starověkého světa pro nás mohou být příkladem prvních literárních fikcí. Nejstarší písemná fikce, kterou máme ze starověkého světa, jsou díla, která můžeme považovat za fantasy a která ovlivnila mnoho moderních spisovatelů fantasy: příběhy o bozích a hrdinech, jako je *Epos o Gilgamešovi* a Homérova díla. Příběh *Odyssea*, který sleduje putování hrdiny světem obývaným obry, čaroději a netvory a kořistí rozmarů zainteresovaných nadpřirozených stran, je předchůdcem mnohem pozdější fantasy literatury. Autor Mendlesohn ve své knize tvrdí, že řecké příběhy o bozích a bohyních byly samozřejmě pro většinu starých Řeků součástí struktury jejich náboženské víry. Tyto příběhy pak dále zpracovávali básníci nebo dokonce dramatici. Literární současníci je pak dokonce označovali jakožto "lži básníků". (Mendlesohn, 2012, s. 17)

Tento původ literárního žánru fantasy ovlivnil vývoj až do současnosti. I v této době se spisovatelé inspirovali historickými příběhy, které si upravují podle své představy, a vydávají knihy, které jsou oblíbené po celém světě. Pro detailnější vysvětlení si představíme první polovinu 20. století, kdy vznikly knihy, které jsou pro žánr fantasy velmi podstatné.

3.2. Fantasy: 1900–1950

Na konci devatenáctého století psali významní autoři fantasy pro dospělé. Může nás tedy překvapit, že dvě osobnosti z počátku dvacátého století, které měly pravděpodobně největší vliv na vývoj fantasy, psaly pro děti: Frank Baum a E. Nesbit. Baum a Nesbit vytvořili to, co Brian Attebery označuje jako "původní fantasy". Nesbit také zavedla koncept fantastického světa, který do našeho světa vstupuje kdykoli, aniž by nutně musel nahánět hrůzu. Edith Nesbit vynalezla to, čemu se dnes říká městská fantasy, kterou lze definovat jako magii vstupující do městského prostředí a narušující ho, i když se definice neustále mění. L. Frank Baum zpopularizoval fantasy z jiného světa. Když Baum napsal knihu *Čaroděj ze země Oz* (1900), první díl dlouhé série, byla portálová fantasy ještě relativně nová. Předchozí anglické fantasy v tomto duchu obvykle mlhavě popisovaly způsoby dopravy do světa fantazie, jeho umístění a politiku. Ať už byl iniciátorem tohoto trendu Baum nebo Nesbit, první léta dvacátého století přinesla bohatou fantazii pro děti. (Mendlesohn, 2012, s. 33)

Autoři, kteří se zabývali tvorbou literárního žánru fantasy, položili základy natolik pevné, že jsou hojně čtené i dnes. Příkladem mohou být například dva spisovatelé, kteří

žili v půlce dvacátého století, byli si velmi blízcí a jejich literární tvorba uchvátila nemálo čtenářů. Jedná se o spisovatele J. R. R. Tolkiena narozeného v r. 1892, a C. S. Lewise, narozeného šest let poté, v r. 1898. Na život C. S. Lewise a jeho přátelství s J. R. R. Tolkienem se zaměříme v další kapitole této práce. Nicméně v této kapitole je nutné zmínit jejich vztah k fantasy žánru. V knize autora Mendlesohna se dozvíme, že ve 20. letech 20. století se specializovali na středověký jazyk a literaturu. Společně obdivovali řeckou, románskou a norskou mytologii. Je známé, že se oba zajímali o středověkou fantazii v době, kdy byla tato díla považována za méněcennější než díla antická. A co je možná ještě důležitější, oba četli fantasy devatenáctého století, zejména pak díla George MacDonalda a Williama Morrisa. (Mendlesohn, 2012, s. 48)

3.3. Mytologie

Termín mytologie úzce souvisí s pojmem fantastična. Nejen v literatuře se kombinují prvky těchto dvou částí a propojují se navzájem. Z důvodu, že se tato práce zaměřuje na Letopisy Narnie, které spadají do žánru fantasy, je třeba zmínit, že spisovatel C. S. Lewis byl také ovlivněn mytologií a nalezneme několik prvků v jeho tvorbě, které toto tvrzení potvrdí.

Slovo mýtus pochází z řeckého slova *mythos*, které znamená "příběh". Lidé si vyprávěli příběhy ve všech kulturách a zemích v historii od starověkého Egypta až po moderní Spojené státy. Posvátné příběhy předávané jako součást náboženství, stejně jako vyprávění, která vysvětlují a definují velké úspěchy národů a papežů, byly možná těmi nejpoutavějšími z nich. Mytologie se jimi označuje v užším slova smyslu. Tato vyprávění jsou obvykle tak stará, že jejich původ je zahalen tajemstvím. (Leeming, 2005, s. 15) Podle toho lze usoudit, že lidé se většinou obrací k mytologii převážně z důvodu, že jsou tyto příběhy zábavné a tajemné. Žijeme ve světě, který se neustále mění, je rozmanitý a mnohotvárný a hledáme určitou formu zábavy, která nás od tohoto světa oddělí.

Nicméně termín "mytologie" se obvykle používá pro soubor příběhů, které slouží jinému účelu než zábavě. Některé mýty jsou spojeny s živým náboženstvím, které se v době, kdy je mýtus vyprávěn, stále praktikuje; jiné mají spíše sekulární charakter, ale stále obsahují hodnoty a perspektivy, které informují společnost a kulturu vypravěčů. Mnoho lidí se domnívá, že mýty jsou falešné příběhy, které si vyprávěli primitivní lidé, aby vysvětlili podstatu vesmíru, dříve než bylo k dispozici lepší "vědecké" vysvětlení. Tento

názor souvisí s běžným používáním termínu "mýtus" ve významu "nepravdivý příběh". Mýtus může poukazovat na fantastické a zjevně nepravdivé vyprávění o činech hrdinů a bohů. (Leeming, 2005, s. 15) Můžeme říct, že mytologické příběhy často obsahují prvky, které neodrážejí přesně vědecké chápání společností, které je vyprávějí, ale tato doslovná nepravdivost může být také interpretována jako odraz jejich významu. Protože jsou mytologická vyprávění pro společnost cenná, často se v nezměněné podobě předávají z generace na generaci. Výsledkem je, že i když nové vědecké objevy mění chápání lidí o jejich světě, vědecké detaily obsažené v těchto příbězích zůstávají nezměněny.

Mnoho lidí se navíc domnívá, že stejně jako jsou mýty doslovně nebo symbolicky pravdivé pro určité kultury, mohou obsahovat i prvky, které jsou srozumitelné i pro příslušníky jiné kultury. V tomto druhém smyslu lze mýty chápat jako prvky širší světové mytologie, kulturní nositele porozumění, které sdílejí lidé z celého světa. Nemusíme věřit, že král Artuš vytáhl meč ze skály, ale můžeme v těchto příbězích, které všechny zdůrazňují důležitost překračování iniciačních hranic a pěstování vyššího stavu bytí v sobě, rozpoznat univerzální význam. (Leeming, 2005, s. 16) Zkoumání mytologie se dostalo opět k našim již dvou zmíněným spisovatelům, kteří společně čerpali do svých děl z oblasti mytologie.

Spisovatel J. R. R. Tolkien napsal C. S. Lewisovi báseň o tvorbě mýtu, která se nazývá *Mythopoeia*. V knize autora Durieze můžeme nalézt vysvětlení této básně. J. R. R. Tolkien tvrdí, že „zatímco řeč je vynález o předmětech a myšlenkách, mýtus je vynález o pravdě, přesahující myšlení a proměňující cíl v kvalitu, nikoli ve kvantitu.“² (Duriez 2013, s. 73).

Úryvek z básně *Mythopoeia* J. R. R. Tolkien (1931):

„Vidíš stromy, a "stromy" říkáš jim,
(vždyť strom je "strom" a růst je "rašení")
jdeš zvolna, krokem vážným nadmíru
po jednom z mnoha glóbulů vesmíru,
je hvězdou hvězda, jen nějaký míč
v zajetí vzorců matematických
a kolem chladné nic, kde atomy
jsou sudbou každé chvíle vražděny." (překlad Daniel Soukup)

² „While speech is invention about objects and ideas, myth is invention about truth, transcending thought and transforming the objective into a quality rather than a quantity.“ (překlad vlastní)

Dále Tolkien ve své básni poukazuje i na to, že mýtus i jazyk jsou součástí téhož procesu poznávání. Mýtus má moc konkretizovat to, co by jinak bylo neuchopitelné. Ve skutečnosti bychom bez mýtu a dalších imaginativních výtvorů (jako jsou metafory a modely) poznávali spíše jen abstrakce než skutečné věci. V důsledku toho jsou mýtus a myšlení neoddělitelně spjaty. Lewis postupně přijal přítelův pohled na význam mýtu. S Tolkienem zdůrazňovali vytvoření mýtu v imaginativní beletrii a poezii. Lákadlo mytologie spočívá v tom, že implikuje vytvoření nápaditého světa, v němž vypravěč vzbuzuje čtenářovu fantazii, což vede k další úrovni porozumění. (Duriez, 2013, s. 74)

V závěru je potřeba říct, že obě výše zmíněné kapitoly, žánr fantasy a mytologie, jsou nedílnou součástí Lewisovy tvorby. Základy, ze kterých čerpal, jsou pro jeho díla podstatná a dodávají příběhům mnohem zajímavější směr.

4. Fenomén dětské náboženské literatury

Pro lepší pochopení Lewisovy literární práce bych se ráda zaměřila na vývoj dětské náboženské literatury. K této podrobnější teorii jsem zvolila publikaci *Religion, Children's Literature and Modernity in Western Europe 1750-2000*.

Ve vybrané knize můžeme hned na začátku naleznout vývoj dětské náboženské literatury v období Osvícenství 1740–1750, kdy začala malá skupina autorů psát knihy, které se zabývaly vývojovou úrovní a specifickou psychologií dětí. Postavy v těchto „nových“ dětských knihách musely mít k mladým čtenářům určitý blízký vztah. Během několika desítek let dramaticky vzrostl počet spisovatelů a nakladatelů specializujících se na dětské knihy stejně jako rozmanitost literárních žánrů pro děti. (De Maeyer, 2005, s. 11) V důsledku kulturní diferenciaci moderní společnosti tak vznikl ve druhé polovině 18. století nový, nezávislý segment literatury. V průběhu této první fáze byla dětská literatura oceňována výhradně pro svou vzdělávací funkci, která měla ze své podstaty také morální a náboženskou složku. Nicméně od roku 1850 bylo toto paradigma předmětem diskusí. Zazněly výzvy k posuzování literatury především podle jejich literárních kvalit. V 19. století pak využívaly náboženské či konfesní proudy dětskou literaturu k boji za přežití nábožensky motivované kulturní hegemonie. Teprve od 60. let 20. století je dětská literatura uznávána jako samostatný literární systém s vlastními estetickými přednostmi.

Fenomén dětské literatury tak jasně odráží, jak se západoevropská společnost po roce 1750 vyrovnávala s modernitou. Její vývoj ovlivnil konflikt mezi estetikou a etikou a požadavek osobního rozhodnutí v kulturní autonomii. Důležitou roli hrálo náboženství jako systém víry i jako církevní instituce. (De Maeyer, 2005, s. 11)

Dle mého názoru je důležité představit čtenářům tento vývoj literatury. Náboženská dětská literatura ušla od 18. století dlouhou cestu. Pozoruhodné je však to, že již od té doby se autoři zaměřovali na specifickou psychologii dětí. Tento proces takto trvá dodnes. Je klíčové si uvědomit, že i vývoj náboženství a církevní instituce se v průběhu let měnily. I z tohoto důvodu prošla dětská náboženská literatura enormními změnami v druhé polovině 20. století.

4.1. Náboženské fantasy ve 20. století: C. S. Lewis

Ve 20. století je C. S. Lewis považován za jednoho z nejdůležitějších tvůrců dětského fantasy žánru. Je podstatné však zmínit, že dalším významným vlivem pro Lewise bylo dílo George MacDonalda. Jeho alegorie pro dospělé čtenáře knihy *Phantastes* (1858) na Lewise velmi zapůsobila. Lewis jako starý mládenec na univerzitě znal jen málo dětských čtenářů; pravděpodobně stejně jako mnoho jiných psal pro dítě, které si pamatoval jako sebe, ačkoli své knihy věnoval své kmotřence Lucy Barfieldové.

Autorka Pinsent tvrdí, že přestože některá témata jeho Narnijské ságy byla inspirována jeho vlastními dětskými výmysly, knihy byly motivovány především touhou překonat všechny překážky a šířit křesťanské poselství mezi mladými lidmi, podobně jako jeho populární knihy literatury faktu o křesťanství pro dospělé. (Pinsent, 2005, s. 140)

Pat Pinsent vysvětluje, že by nebylo vhodné pouštět se do mnoha polemik, které knihy o Narnii vyvolaly, a to zejména o tom, zda zobrazují negativní pohled na náš svět. Zaměřuje se tak pouze na některá explicitně náboženská témata, jako je Stvoření a pád, Vykoupení a zmrtvýchvstání a Poslední soud. Pokouší se určit, zda knihy skutečně odrážejí obecně protestantskou teologii, nebo je lze spíše považovat za natolik široký přístup ke křesťanství, že jsou v podstatě bez vyznání. (2005, s. 141)

I přesto, že tato bakalářská práce se zaměřuje pouze na jednu část z celé ságy o fantastické zemi Narnie, přesněji na její část nazvanou *Lev, čarodějnice a Skříň* (1950), je vhodné uvést názory Pinsent i na ostatní části ságy. Její pohled na křesťanské motivy je pro moji práci obohacující a ukazuje na široké možnosti, které knižní sérii nabízí.

V knize se autorka zaměřuje na první a nejznámější část Letopisů Narnie, kterou je *Lev, čarodějnice a skříň* (1950). Pinsent tvrdí, že Lewis zde představuje drama spasení, které se týká jednotlivého křesťana. Usiluje však o to, aby mu porozumělo i dítě. V této knize Lewis předkládá narnijský ekvivalent Kristova umučení a vzkříšení. Aslan se dobrovolně podřizuje moci Bílé čarodějnice, Jadis. Podle autorky se tento příběh výrazně odlišuje od katolické teologie tím, že je zde kladen důraz na individuální aspekt Edmundova vykoupení spíše než na narnijský lid. (Pinsent, 2005, s. 142)

Další kniha, kterou je *Stříbrná židle* (1953), se zabývá širokou škálou morálních a duchovních otázek. V této knize se děti a obecně pesimistický Puddleglum ocitají ve

zdánlivě vsudypřítomném podzemním světě; Puddleglum navzdory všem důkazům hlásá svou víru v Aslana a svět světla, čímž čtenáře vede k lekci o víře.

Autorka Pat Pinsent v knize zmiňuje: „Čarodějův synovec (1955), šestá ze sedmi vydaných knih, ale první v historii Narnie, se zabývá tématy pádu a stvoření.“³ (2005, s. 141)

Jednou z hlavních postav knihy *Čarodějův synovec* (1955) je kluk Digory. Navštíví umírající svět Charn, a oddává se své zvědavosti v momentě, kdy zazvoní na zakázaný zvon; v důsledku toho je zodpovědný za to, že do nově vytvořeného narnijského světa vstoupí zlá čarodějnice Jadis. Digory pak neodolá pokušení a propašuje jablko dodávající zdraví zpět do našeho světa v naději, že bude moc vyléčit svou umírající matku. Později Aslan, velký lev, v němž dospělí křesťané rozpoznají postavu Krista, dá jablko Digorymu, aby vyléčil jeho matku. Autorka tvrdí, že Lewisovo zpracování pádu se zde výrazně liší od příběhu z Genesis a pravděpodobně podporuje jeho tvrzení, že tradiční křesťanská témata zbavuje jejich "asociací z nedělní školy". Samotná scéna stvoření, v níž se ze země vynořují rostliny a tvorové v reakci na Aslanův zpěv, je jednou z nejpříťažlivějších částí této knihy. Děti se v tomto fantastickém světě s mluvícími zvířaty mohou stát králi a královnami a činit rozhodnutí s dalekosáhlými důsledky, která by v našem světě byla nemyslitelná. (Pinsent, 2005, s. 141) Můžeme si všimnout, že samozřejmě všechny příběhy na sebe navazují a základní postavy jsou v dějové lince ponechány.

Poslední bitva (1956), vize posledního soudu, uzavírá narnijskou ságu. C. S. Lewis naznačuje, že nebeská Narnie je mnohem lepší než její pozemská verze. Z tohoto důvodu se někteří kritici domnívají, že podceňuje lidskou zkušenost. Autorka knihy naznačuje, že Lewis již prokázal své potěšení z pozemské krásy či světa Narnie. Nicméně Lewisova domněnka, že Narnie, o které jsme četli, je pouhým stínem Narnie nebeské, ukazuje, že využívá Platónovu teorii idejí. (Pinsent, 2005, s. 142)

³ „*The Magician’s Nephew* (1955), the sixth of the seven books to be published but the earliest in terms of the history of Narnia, treats the themes of Fall and Creation. “ (překlad vlastní)

Autorka Pat Pinsent v knize říká, že:

„Ačkoli tyto knihy zjevně nejsou dogmatické a nelze je srovnávat s díly spisovatelů devatenáctého století, domnívám se, že Lewisova fantazie má spíše protestantské než katolické nebo dokonce nenedenominační prvky. Kontakt s božstvím je prostřednictvím Aslana bezprostřední; neexistují žádní prostředníci, očištec ani svatí. Podobně jako v Bunyanově knize Poutníková cesta (1678) představují Lewisovy dětské postavy, zejména jeho oblíbená Lucy, spíše křesťanskou duši hledající individuální spásu skrze vztah s Kristem (víru v Aslana).“⁴ (Pinsent, 2005, s. 142-143)

Lze také tvrdit, že cestu do nebe zajišťuje spíše víra než dobré skutky. Zatímco zrádce Edmund je přijat díky svému pokání, Zuzana, která už víru v dospělosti nemá, protože se notoricky zajímá o líčidla a silonky, je ze světa Narnie vyloučena. Její předchozí dobré chování a Edmundovo špatné chování mají na víru jen malý vliv; jediným základem spásy jsou Aslanovy zásluhy. Dle autorky názoru naproti tomu katolická náboženská poezie a alegorická díla, jako je Dantovo a Langlandovo dílo, stejně jako středověké mysteriózní a mravoučné hry, s nimiž byl Lewis důvěrně obeznámen, mají tendenci představovat spásu v kontextu tradice a společenství věřících. (Pinsent, 2005, s. 143) V tento moment může zaznamenat změnu, která v průběhu desítek let proběhla.

Ačkoli je nepopíratelné, že počet vydávaných výslovně protestantských knih pro děti klesá současně s poklesem návštěvnosti náboženství v téměř všech hlavních církvích, zaslouží si krátkou zmínku i některé další faktory. Podle autorky při posuzování náboženské dětské literatury v angličtině nelze opomenout příliv knih ze Spojených států, které do značné míry posilují evangelikální poselství. Zvyšuje se produkce knih, které přinášejí poměrně tvrdou kritiku některých protestantských organizací, obvykle menšinových sekt; mezi nejznámější z této kategorie patří knihy Roberta Swindellse *Unbeliever* (1995) a *Abomination* (1998), obě vydané mainstreamovým nakladatelstvím.

⁴ „While clearly the books are not doctrinal in any way comparable to the work of the 19th-century writers, I would suggest that there are Protestant rather than Catholic or even non-denominational aspects to Lewis’s fantasy. Contact with the divine, in the person of Aslan, is immediate; there are no intermediaries, no purgatory, no saints (except perhaps Father Christmas). Lewis’s child characters, especially his favourite, Lucy, tend to represent the Christian soul seeking individual salvation through relationship with Christ (faith in Aslan), in a similar way to Bunyan’s *Pilgrim’s Progress*.“ (překlad vlastní)

Knihy Peta Johnsona *The Vision* (1996), rovněž vydaná velkým nakladatelstvím, poskytuje vyváženější pohled a uznává jak pozitiva, tak i nebezpečí těchto náboženských skupin. (Pinsent, 2005, s. 143-144)

Knihy *Ted' už to vím* (1987) od držitele Ceny Hanse Christiana Andersena Aidana Chamberse a *Dům v mušli* (2002) Lindy Newberyové, obě z žánru realismu, se vážně zabývají otázkami náboženské víry a praxe.

V této kapitole bych ráda zmínila i práci Philipa Pullmana. Jeho práce je dalším ukazatelem změny směru. Vzhledem k tomu, že Pullman není nábožensky založený, může se jeho zařazení mezi náboženské spisovatele zdát neadekvátní, ale skutečnost, že se jeho trilogie *His Dark Materials* zabývá tématy, jako je pád a důsledky prvotního hříchu, existence Boha a povaha věčného života, činí jeho témata velmi podobnými tématům zde uvažovaných spisovatelů. Navzdory známému nepřátelství vůči Lewisovým dílům není nepravděpodobné, že jedním z důvodů, proč používá dětskou fantasy ke zkoumání povahy konečné skutečnosti, je to, že Lewis ukázal sílu takového způsobu. Autorka zastává názor, že stále častější tendence zpracovávat duchovní (spíše než denominační) náboženská témata v rámci inovativních odrůd fantasy, a to jak v románech, tak v obrázkových knihách, naznačuje, že náboženská témata by se dnes měla hledat na jiných místech a v jiných formách, než jaké historicky existovaly v literatuře. (Pinsent, 2005, s. 144)

4.2. Skrytá náboženská témata v evropské dětské literatuře 20. století

4.2.1. Náboženství

Kapitolu náboženství nám pomůže lépe pochopit autorka kapitoly Ghesquière. V této části představí možnosti, v jakých je slovo náboženství vnímáno.

Skutečná religiozita je podle fenomenologů náboženství vědomím a přijetím nadpřirozené reality Boha/bohů a duchů, jakož i uznáním světa, do kterého se lidé po smrti buď vrátí, nebo budou asimilováni. Náboženství tak vyjadřuje silný pocit spřízněnosti s vesmírem, životem, lidstvem a Bohem. (Ghesquière, 2005, s. 307) Dvě náboženství, které mají stejné základy, však od konkrétního momentu se od sebe odlišují jsou náboženství Judaismu a později křesťanství. Obě přinesly nový rozměr. Vysvobodila stará náboženství z nejasnosti a anonymity a zároveň zúžila význam náboženství

zdůrazněním teistické perspektivy. Bůh se zjevuje jako "Ten, který je". Vybízí věřící ke spravedlnosti a lásce a zve je k osobnímu vztahu s Ježíšem Kristem. Jediněná je i odpověď. Etická rozhodnutí představují bod, v němž se protínají Bůh, lidstvo a svět. V tomto teistickém kontextu hledat náboženství v současné dětské literatuře znamená hledat romány/texty, které mladého čtenáře učí o víře, náboženství ale i církvích. (Ghesquière, 2005, s. 307-308) Téma náboženství je tedy pro tuto práci podstatný. Kniha *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* je v tomto okamžiku výstižným příkladem. Vybízí čtenáře k osobnímu vztahu s Aslanem, představitelem světa Narnie.

Bez teistického rozměru a mimo církev odkazuje pojem "náboženství" na konečné zájmy, na konečnost, která dává světu smysl. Existují určité hodnoty, které je člověk ochoten bezpodmínečně přijmout, hodnoty, které přetrvávají, i když jsou lidé v nouzi. Podle autorky se v nejširším slova smyslu "náboženství" v dětské literatuře vztahuje na romány, které zobrazují hlubiny lidského života, aniž by výslovně zmiňovaly náboženství nebo tradiční víru. (Ghesquière, 2005, s. 308)

Další termín, který je pro tuto kapitolu zásadní, a vyžaduje vysvětlení, je slovo "skrytý". Náboženství bylo v dětských knihách viditelné až do 50. let 20. století. Explicitní náznaky, jako (pod)název nebo design obálky, upozorňovaly mladé čtenáře na náboženský obsah některých knih. Pokud tyto náznaky chyběly, bylo poselství příběhu obvykle nezaměnitelné. Hlavní hrdina (světec, misionář, kněz, učeň), téma (obrácení, reformace, proces vzdělávání), náboženské postavy (andělé, ďáblové) nebo symboly (kříž) podporovaly náboženské čtení textu a šťastný konec nenechával nikoho na pochybách, že křesťanská víra byla správnou volbou. V 50. letech 20. století však nastala zásadní změna. Tyto různé signály se stávaly méně nápadnými a nakonec vymizely. V naší moderní sekularizované společnosti navíc křesťanské symboly a znaky ztrácejí svůj zřejmý náboženský význam. Velké skupině dětí chybí "náboženský" horizont očekávání potřebný k interpretaci těchto symbolů. Anděl pro ně jednoduše patří do velké kategorie "fantazijních bytostí". Je to postava bez náboženského významu. Totéž lze říci o intertextových biblických odkazech. Často jsou jako takové špatně chápány, protože čtenář nezná biblické pasáže. V důsledku toho autorka knihy považuje náboženskou tematiku za skrytou jednak tehdy, když neexistuje žádný explicitní signál religiozity (název, design obálky nebo náboženské téma), a jednak tehdy, když se domnívá, že mladí čtenáři, na rozdíl od dospělých poučených čtenářů, nebudou schopni dešifrovat náboženský význam textu. Je třeba říct, že se náboženství v posledních desetiletích v

dětské literatuře zviditelnilo. (Ghesquière, 2005, s. 308) V další kapitole se autorka zaměří na knihy, ve kterých je náboženská tematika přítomna skrytě a může tak být lehce přehlédnuta.

4.2.2. Síla představivosti

C. S. Lewis byl jedním z prvních autorů, kteří záměrně ukryli náboženské prvky do kouzelných a dobrodružných příběhů. Jde samozřejmě ve stopách dlouhé tradice alegorického psaní a čtení. Letopisy Narnie obsahují mnoho skrytých křesťanských symbolů a postav. Mohou je číst a užívat si je ale i děti, které nejsou věřící. Narnie je země fantazie, paralelní svět, do kterého putují hlavní hrdinové, malé děti. Jejimi obyvateli jsou různá zvířata, mytologické bytosti (faunové, kentauři a jednorožci) a pohádkové postavy (čarodějnice, princové, trpaslíci, obři). Když děti vstoupí do kouzelného světa Narnie, jsou konfrontovány se svým vlastním nitrem. Na povrch vyplouvají všechny jejich lidské chyby (žárlivost, chamtivost), ale jsou schopny překonat své sobectví, protože Aslan, král Narnie, v jejich srdcích probouzí sílu a lásku. (Ghesquière, 2005, s. 309) I přesto, že postavu Aslana detailně představím v jiné kapitole této práce, je klíčové na postavu Aslana poukázat již v tento moment.

Aslan je ústřední postavou Letopisů Narnie. Setkání s Aslanem je jedinečným zážitkem. Podle Lewise to byl náboženský, téměř mystický zážitek. Aslan, král lesů a syn velkého císaře-zástupce, se poučenému čtenáři podobá Kristu. Bible se objevuje jako podtext v různých podobách. (Ghesquière, 2005, s. 310) Jak bylo zmíněno v předešlé kapitole, Aslanova oběť u kamenného stolu a jeho znovuzrození, neboli "zmrtvýchvstání" v knize *Lev, čarodějnice a skříň* obsahuje mnoho odkazů na Kristovo utrpení, oběť a zmrtvýchvstání. Podobnost nalezneme i v momentě, kdy se Aslan nebrání Bílé čarodějnici. Naopak se nechá se zabít jako bezbranná oběť. Následujícího rána, za východu slunce, se Kamenný stůl rozlomí na dva kusy. Původní Aslan již není přítomen, ale po krátké chvíli se znovu objeví, jako by se znovu narodil.

Ačkoli není pochyb o tom, že Lewis zavádí mnoho křesťanských symbolů a zachází s křesťanský zabarveným diskurzem, můžeme předpokládat, že tyto odkazy jsou skryty narnijskou magií a zůstávají tak mladému čtenáři skryty. (Ghesquière, 2005, s. 311)

Autorka kapitoly tvrdí, že: „To, co měl Lewis na mysli a důvod, proč zvolil tento alegorický styl psaní, může souviset s jeho vizí dětí. C. S. Lewis se na děti nikdy nedíval svrchu a bral je jako sobě rovné.“⁵ (Ghesquière, 2005, s. 312)

Kromě malého počtu knih pro děti a románů pro mládež, které se explicitně zabývají náboženstvím, existuje velké množství textů pro mládež, které se tímto tématem zabývají jemnějším způsobem. Náboženství a křesťanské symboly v současné dětské literatuře často chybí, ale při bližším zkoumání zjistíme, že nezmizely úplně, ale spíše se stáhly do podzemí. Náboženskou tematiku lze nalézt v různých žánrech. Občas se objevují na nečekaných místech. Náboženské tématické se na přání autorů a nakladatelství vyhýbají. Vyhýbají se zjevným signálům a dávají přednost titulům, které jsou emocionální, tajemné nebo dobrodružné. Dokonce ani jasně náboženský titul nemusí být jako takový rozpoznán. Nejnaléhavější otázkou v tomto ohledu je, zda a jak náboženská témata působí na mladé čtenáře a ovlivňují proces socializace. Autorka kapitoly se zamýšlí, zda můžeme sdílet Lewisovu optimistickou vizi, nebo náboženské symboly a texty tiše zmizí ve čtenářských návycích a obzorech mladých čtenářů, aby se už nikdy neobjevily? (Ghesquière, 2005, s. 324)

Rita Ghesquière se domnívá, že „každý textový model slouží svému účelu. Válečné příběhy a nové realistické romány mohou být mladým čtenářům přístupnější, a tedy v rámci etiky ctnosti funkčnější.“⁶ (Ghesquière, 2005, s. 324)

Dále v kapitole pokračuje a vyjadřuje názor, že čtenáři se mohou ztotožnit s myšlenkami mladých hrdinů a přijmout je za své, začlenit je do svého osobního morálního kompasu, když se zamyslí nad tím, co se stalo jim nebo jejich přátelům a rodině. (Ghesquière, 2005, s. 324-325)

Na první pohled se zdá, že fantasy příběhy a historické romány jsou méně účinné. Z dlouhodobého hlediska však může být opak pravdou. Síla těchto příběhů spočívá v tom, že udržují v paměti křesťanské archetypy ve vyprahlých nebo z křesťanského hlediska neplodných obdobích. Tyto skryté náboženské prvky mohou ožít a být plodné, jakmile je

⁵ What Lewis had in mind and the reason why he has chosen this allegorical way of writing has possibly to do with his vision of children. C. S. Lewis never looked down on children but rather considered them as equals. “ (překlad vlastní)

⁶ „The different text models have their own function. The war stories and new realistic novels might be more accessible for the young reader and hence be more functional within the framework of an ethics of virtue. “ (překlad vlastní)

k tomu vhodná živná půda (v osobním životě čtenáře nebo ve společnosti). Je zásluhou těchto autorů, že vytvořili příběhy, které chrání křesťanské ideje a symboly, aby mohly přežít. (Ghesquière, 2005, s. 325)

5. Adaptace

5.1. Definice

Filmová adaptace je v dnešní době mezi diváky velmi oblíbená. Mladé ale i starší generace často tráví jejich volný čas odpočinkem, a to převážně v pohodlné pohovce a sledováním televize. V poslední době nás obklopují stále nové možnosti, kde si s radostí můžeme pustit oblíbený film, dokument či seriál v placených platformách jako je např. Netflix, HBO, nebo Disney +. Kinematografická produkce se v posledních letech důrazně zlepšila a z tohoto důvodu je filmů nadměrné množství a stále přibývají. Některý z tvůrců se nemusí nutně zaměřovat na vlastní tvorbu příběhu, ale zaměří se na filmovou adaptaci, která je převzata z literární předlohy. Co tedy taková filmová adaptace je a jak ji definovat.

Zkrácenou, ale doslovnou definici adaptace můžeme nalézt v knize Lindy Hutcheon. Dle jejího názoru lze adaptaci popsat jako „uznané přenesení rozpoznatelného jiného díla nebo děl. Tvůrčí a interpretační akt přivlastnění/osvobození a rozšířené intertextuální zapojení do adaptovaného díla.“⁷ (Hutcheon 2006, s. 8)

Dalo by se očekávat, že v případě, kdy se producenti rozhodnou pro zpracování filmového snímku např. podle literární předlohy, filmová adaptace bude poněkud stejná, či podobná. V některých případech to však není pravda. Linda Hutcheon ve své knize vysvětluje, jak je toto zpracování vnímáno.

„Jako otevřeně přiznané a rozšířené přepracování určitých jiných textů jsou adaptace často srovnávány s překlady. Stejně jako neexistuje doslovný překlad, nemůže existovat ani doslovná adaptace.“⁸ (Hutcheon 2006, s. 16) Toto tvrzení je naprosto správné. Nejen odborníci, ale i diváci, často odvracejí zrak od filmových adaptací. Je tomu tak v momentě, kdy se jedná o adaptaci díla, se kterým jsou silně spjaty skrze literaturu. Tím můžeme navázat i na vyjádření v knize Marie Mravcové *Literatura ve filmu*. Dočteme se zde, že literatura a film mají jeden naprosto shodný prvek, a to je umění

⁷ „An acknowledged transposition of a recognizable other work or works, a creative and an interpretive act of appropriation/salvaging, an extended intertextual engagement with the adapted work.“ (překlad vlastní)

⁸ „As openly acknowledged and extended reworking of particular other texts, adaptations are often compared to translations. Just as there is no such thing as a literal translation, there can be no literal adaptation.“ (překlad vlastní)

vyprávět příběh. Ve filmové adaptaci tomu je tak, že se snaží vyprávět ten příběh literární. V některých případech je adaptace shodná s knižní předlohou a někdy se tvorba dost znatelně odlišuje a zanechává jen malé podobnosti. (Mravcová 1990, s. 9) V tomto momentě často přichází neshody mezi diváky a vzniká nelítostná kritika jednotlivých filmů.

5.2. Literatura v porovnání s filmem

Dospělí samozřejmě často "cenzurují" adaptace a rozhodují, které jsou vhodné pro děti a které ne. Nebo příběhy v průběhu adaptace mění, aby byly vhodné pro jiné publikum. Například film Lemonyho Snicketa *Řada nešťastných příhod* (2004) je filmovou adaptací části ze tří knih Daniela Handlera o sirotcích Baudelairech. Tyto knihy jsou určeny pro dospívající a mladistvé. Avšak filmoví tvůrci chtěli přilákat širší publikum, a tak velmi temné příběhy značně odlehčili. A to především tak, že použili vypravěče Lemonyho Snicketa, který mladší děti ujišťuje, že vše nakonec dobře dopadne. (Hutcheon, 2006, s. 118)

Adaptace literárních děl jsou však často považovány za výchovně cenné pro mládež, z důvodu poutavé filmové nebo divadelní adaptace, která je může navnadit na čtení knihy, podle níž byla natočena. Přestože většina filmových fanoušků Harryho Pottera již knihy četla, právě tento tlak na podporu čtení dává vzniknout celému novému odvětví vzdělávacího sektoru. Filmová adaptace *Letopisů Narnie* od C. S. Lewise: *Lev, čarodějnice a skříň* (2005) doprovází propracované výukové pomůcky od plánů hodin přes webové balíčky až po materiály pro mimoškolní kroužky. Dnes snad žádná kniha nebo film určený dětem školního věku nemá vlastní webové stránky s radami a materiály pro učitele. (Hutcheon, 2006, s. 118)

Novelizace filmů, zejména ty, které jsou podávány mladším divákům jako "juniorské", jsou často považovány za díla s určitou vzdělávací hodnotou. Fanoušci filmů rádi čtou novelizace filmů, protože nabízejí vhled do duševních pochodů postav a více informací o jejich minulosti. Stejně informace lze jiným stylem podat prostřednictvím vyprávění na webových stránkách nebo dokonce pomocí videoher. Všechny zvyšují povědomí diváků o "pozadí příběhu" adaptace a následně i jejich angažovanost. Tyto četné bonusy jsou občas vydávány před hrami, a tím zvyšují očekávání. (Hutcheon, 2006, s. 118) Nejenže tyto adaptace přinášejí více detailů, zejména o vnitřním životě adaptovaných postav, ale také pomáhají divákům/čtenářům se s těmito postavami

ztotožnit. Mohou také přidat scény, které se ve scénáři nebo filmové verzi neobjevují, a třeba nabídnout pohled vedlejší postavy na děj. S těmito morálními a výchovnými zájmy diváků úzce souvisí představa, že zejména televizní adaptace literatury mohou sloužit jako náhradní prostředek pro přiblížení literatury širšímu publiku a odstranění třídních rozdílů v přístupu ke gramotnosti a literatuře. (Hutcheon, 2006, s. 119-120)

Vyprávět příběh, například v románech, povídkách, ale i v historických příbězích, znamená popisovat, vysvětlovat, shrnovat a rozšiřovat; vypravěč má úhel pohledu a schopnost cestovat časem a prostorem, stejně jako vstupovat do mysli postav. Zobrazení příběhu, jako je tomu ve filmech, baletech, rozhlasových a divadelních hrách, muzikálech a operách, znamená přímé zvukové a ve většině případů i vizuální představení prožívané v reálném čase. (Hutcheon 2006, s. 13)

Dále Hutcheon ve své knize vysvětluje, že v režimu vyprávění, například v narativní literatuře, začíná naše zapojení v oblasti představivosti, která je nejen řízena vybranými, řídicími slovy textu, ale stává se svobodnou. To znamená, že není omezena hranicemi vizuálního nebo zvukového vnímání. Můžeme čtení kdykoli přerušit, číst znovu nebo přeskokovat, držet knihu v rukou a vnímat a vidět, kolik z příběhu zbývá přečíst. S přechodem na způsob zobrazení, jako je tomu u filmových a divadelních adaptací, jsme však pohlceni neúprosným, vpřed se posouvajícím příběhem. A z oblasti představ jsme se dostali do oblasti přímého vnímání, kde se mísí detaily a široké zaměření. Způsob představení nás učí, že jazyk není jediným způsobem, jak sdělit význam nebo vyprávět příběhy. Hudba poskytuje zvukové "ekvivalenty" pro emoce postav a vyvolává v divácích afektivní reakce; zvuk obecně může umocnit, posílit, nebo dokonce popřít vizuální a verbální aspekty. Na druhou stranu zobrazená dramatizace se nemůže přiblížit složitě slovní hře vyprávěné poezie ani propojení popisu, vyprávění a vysvětlování, které tak dobře zvládá vyprávění v próze. Vyprávět příběh slovně nebo na papíře není nikdy totéž jako zpodobnit ho vizuálně a zvukově v některém z mnoha dostupných inscenačních médií (Hutcheon 2006, s. 23)

Je tomu tak i s knihou *Letopisy Narnie*. Čtení příběhu v nás vždy vzbudí mnohem hlubší pocit než shlédnutí filmového zpracování. Troufám si však říct, že snímek *Lev, čarodějnice a skříň* z roku 2005 dokáže diváky také silně ovlivnit. Díky hudbě, která jak bylo zmíněno v předešlém odstavci, dodává příběhu mnohem silnější ráz.

6. Letopisy Narnie kniha

6.1. Lev, čarodějnice a skříň

Lev, čarodějnice a skříň je jedna ze sedmi knih Letopisů Narnie. C. S. Lewis tuto knihu napsal v roce 1950 a i v dnešní době je velmi populární.

Bible, kniha křesťanské víry, byla pro Lewise neodmyslitelnou součástí a základnou jeho tvorby. V Letopisech často čerpá z literárního obsahu Bible, především tematicky, ale občas i žánrově. Jako např. prorocství, kdy je předpovězeno, že do Narnie přijdou dva synové Adamovi a dvě dcery Eviny. Lewis ve svých knihách Letopisů Narnie využívá Bibli, aby osvěžil, obnovil, a dokonce i nově uspořádal čtenářovo vnímání. Velmi jednoduchým, přímočarým a obyčejným způsobem vybízí k tomu, co by se dalo nazvat symbolickým vnímáním skutečnosti – k pohledu na realitu optikou vyprávění, příběhu, obrazu a dalších symbolických prvků. Zintenzivnil a naplnil bohatství biblických obrazů, příběhů, mýtů a dalších symbolických vzorců z minulosti. Takový biblický důraz na symbolické vnímání skutečnosti je v Lewisově imaginativním díle ještě umocněn. Jeho fiktivní svět Narnie je sice symbolický, ale zároveň poukazuje na pevnou realitu. V důsledku toho nás vrací do běžného světa, který je nevyhnutelnou součástí našeho lidského života a zkušenosti. Tím pak prohlubuje jeho zázraky i hrůzy. Naše chápání významu Božího stvoření a jeho záměrů s námi se může rozšířit. Colin Duriez ve své knize zaznamenal zajímavou myšlenku:

„Lewis nás prostřednictvím příběhů o Narnii vede k tomu, abychom se na náš svět dívali očima křesťana. Jeho vymyšlený svět Narnie osvětluje, co Bůh zjevuje v přirozeném řádu. Odkazuje na Boha, Krista (jako Aslana) a přírodu. Lewis také zkoumá nebe a povahu náboženské zkušenosti. Pro Lewise měla "romantická" literatura (včetně pohádek, fantasy a některých science fiction) významné teologické důsledky.“⁹ (Duriez 2013, s. 51-52).

⁹ „Lewis guides us, through the Narnia stories, in seeing our world with a thoroughly Christian understanding. His invented world of Narnia also illuminates what is revealed of God in the natural order. It speaks of God, Christ (in Aslan) and nature. Lewis also explores heaven and the character of religious experience. For Lewis, the literature of 'romance' (including fairy tale, fantasy, and some science fiction) had important theological implications.“ (překlad vlastní)

6.1.1. Děj

V tomto příběhu se objevují 4 děti, které utíkají před válkou na venkov. Petr, Zuzana, Edmund a Lucie se nastěhují k profesorovi Kirkemu. V jeho obrovském domě naleznou tajemnou skříň, do které nejprve vnikne nejmladší ze sourozenců, Lucie. Ve skříni objeví svět Narnie. Při své první návštěvě se setká s faunem Tumnusem, který ji nejprve chce předat Bílé čarodějnici. Po chvíli strávené s Lucií si však uvědomí, že je to milá, nevinná dívka, a zavede ji zpátky ke skříni, aby se mohla vrátit domu. Druhý den se do Narnie dostane i bratr Edmund, který se zde setká s Bílou čarodějnici a je ovlivněn jejími kouzly a milou přetvářkou. Edmund slíbí Bílé čarodějnici, že do Narnie přivede své sourozence a zavede je k ní. Bílá čarodějnice je totiž vyděšená z proroctví, které praví, že čtyři děti ze světa lidí ukončí její vládu a sami nasednou na trůn. Bílá čarodějnice touží tyto čtyři děti zničit dříve, než se tak stane. Následně se do Narnie dostanou všichni čtyři sourozenci a nechají se vést Lucií, která je chce seznámit s faunem Tumnusem. Posléze zjišťují, že byl zajat Bílou čarodějnici za velezradu. Během jejich návštěvy se setkávají s Bobry a dovídají se o vládci Narnie Aslanovi i o legendě čtyř králů, kteří v Narnii ukončí vládu Bílé čarodějnice. Edmund utíká za Bílou čarodějnici, aby jí vše vyzradil. Místo pochvaly ale skončí ve vězení. Čarodějnice se pokusí Edmunda zabít, aby zabránila proroctví, ale Aslan, pravý vládce Narnie se obětuje a nechá se zabít místo Edmunda. Aslan druhé ráno vstane z mrtvých a s pomocí všech bytostí Narnie jde společně do války proti Bílé čarodějnici, kde i nakonec zvítězí. Legenda se tak vyplní a čtyři děti usedají na trůn. Vládou řadu let a v momentě, kdy svět Narnie prosperuje a už jsou z nich dospělí lidé, se vrací zpátky do svého světa skrze tajemnou skříň v lese. Vrací se ale do stejné doby, jako když do Narnie vstupovaly. Jsou z nich opět děti s nezapomenutelnými zážitky.

6.1.2. Svět Narnie

Narnie je údolní země, která se rozkládá od Pustiny luceren na západě až po Cair Paravel na pobřeží Velkého východního oceánu. Je to zelený svět plný lesů, mluvících zvířat a mytologických postav. Hlavním městem Narnie je Cair Paravel, sídlo králů a královen. Na Aslanův příkaz jsou vládci vždy lidé. Autor v knize zmiňuje, že se Lewis inspiroval provincií Ulster, která se nachází na severovýchodě Irska. Miloval ho od svého dětství, zejména panství Down (Duriez 2013, s. 114).

Pozadí Letopisů Narnie je starší svět, který není ovládán stroji a moderními zbraněmi. Podle C. S. Lewise se jedná o rozsáhlé období, které sahá od klasických dob až po vznik křesťanství a christianizaci Západu na počátku devatenáctého století. Kroniky jsou inspirovány středověkem a renesancí, zejména šestnáctým stoletím. Proto Narnii obývají vymyšlené bytosti z celé historie. Je tedy jisté, že Lewis byl ovlivněn zejména starší světovou literaturou a povídkami. Duriez ve své knize zmiňuje, že by bylo náročné sehnat veškeré knihy, který poskytují hlubší kontext Narnie, kterými se C. S. Lewis ve své literární práci inspiroval (Duriez, 2013, s. 41). V tomto případě můžeme C. S. Lewise porovnat s jeho přítelem J. R. R. Tolkienem, který se během svého života také nechal inspirovat několika knihami. Je možné, že ani v této době se přesně neví, kolik knih ho inspirovalo k vytvoření Středozeemě a dalších děl.

6.1.3. Hlavní postavy

Jádrem narnijské teologie je Aslan, mohutný mluvící lev, který má představovat božské ztělesnění v konkrétní podobě. Má představovat symbol Krista, ale jak již bylo řečeno, neobjevuje se jako v našem světě v podobě člověka ale jako lev. Je považován za stvořitele celého světa Narnie. Je důležité zmínit, že všechny události v Narnii ukazují na Aslana, který stojí za všemi příběhy. C. S. Lewis si vybral pro tuto postavu lva, jakožto zvíře, které bývá označováno za obraz autority a je považován za krále zvířat. Zajímavé je i to, že v tureckém jazyku doslova znamená slovo „Aslan“ lev. (Duriez 2013, s. 49-50) Pro děti je často lev jedno z nejoblíbenějších zvířat, a proto je velmi snadné si postavu Aslana zamilovat hned po prvním setkání. Naopak zvíře vlk je pro děti vnímáno jako jedno z obávaných zvířat. Z tohoto důvodu je tedy logické, proč je vlk Maugrim, náčelník tajné policie a pravá ruka Bílé čarodějnice, použit pro tuto postavu.

Dalšími podstatnými postavami příběhu Narnie jsou čtyři děti Pevensieovi. Nejstarší ze sourozenců je Petr. Přestože se má stále co učit, má vůdčí schopnosti, které ho připravují na roli nejvyššího krále Narnie. Petr je příkladem rytířského ideálu ve svých rozvážných rozhodnutích, odvaze a vůdcovství a během své vlády ve Zlatém věku Narnie je přezdíván "Petr Vznešený". Druhé dítě manželů Pevensieových je Zuzana. Během její vlády v Narnii je oslovována jako "Zuzanka Laskavá". Její půvabná krása přitahuje mnoho nápadníků. Edmund je druhý nejmladší. Když se poprvé dostane do Narnie skrze tajemnou skříň, je mu teprve deset let. Edmund se pod vlivem Bílé čarodějnice a příslibu tureckého medu stane zrádce, ale brzy si uvědomí své chyby. Edmund si vyslouží titul

"Edmund Spravedlivý", zatímco vládne Narnii po boku svých sourozenců. Lucy Pevensieová je nejmladší ze sourozenců Pevensieových. Je často oblíbenou postavou mladých čtenářů Letopisů Narnie. Je jednou z nejživějších postav příběhů a zdá se, že je duchovně spřízněna s Aslanem více než ostatní. Do Narnie vstoupila, když jí bylo pouhých osm let. V Narnii ji nazývají "Lucie Chrabrá". Je citlivá, důvěřivá a Aslana respektuje. Má dar bystrého vnímání duchovních skutečností. (Duriez 2013, s. 180-182)

V poslední řadě je třeba zmínit velmi důležitou postavu, kterou je Jadis, označována jako Bílá čarodějnice. Objevuje se ve více příbězích nejen v *Lev, čarodějnice a skříň*. Během své vlády získá moc a prokleje Narnii věčnou zimou, ale ochudí je o existenci Vánoc. Nakonec je zabita Aslanem v konečné bitvě příběhu. Myslí si, že stojí nad všemi morálními pravidly a má nadřazený postoj k obyčejným lidem. Žije v zámku, kamenné ledové stavbě. Po celém hradě se nachází nešťastní Narnijci, které proměnila v kámen svojí čarovnou hůlkou. (2013, s. 200) Co je v tomto případě na postavě Jadis zajímavé, že v mnoha příbězích jsou bílé čarodějnice považovány za dobré a hodné. Bílá magie je považována za dobrou na rozdíl od černé magie. C.S. Lewis však ve své knize vytvořil pravý opak a bílou barvou ztělesňuje zimu a smrt. Představuje to tedy vidinu studeného a bezbarvého světa. Můžeme usoudit, že C.S. Lewis se opět inspiroval Biblií, jelikož v Deuteronomiu 18:10-12 nalezneme:

„Ať se u tebe nenajde, kdo by svého syna či dceru provedl ohněm! Stejně tak žádný věstec, jasnovidce, hadač, čaroděj, zaříkávač, vyvolávač duchů, věstkyně ani ten, kdo se radí s mrtvými. Každý, kdo páchá něco takového, je pro Hospodina ohavný! Právě kvůli takovému ohavnostem je Hospodin, tvůj Bůh, před tebou vyháněn.“ (B21, 2001)

7. Filmové a seriálové zpracování Letopisů Narnie

7.1. Filmová verze

Film měl premiéru 13. prosince roku 2005. Hlavním režisérem tohoto snímku byl Andrew Adamson, který se podílel nejen na prvním díle Lev, čarodějnice a skříň, ale pracoval také na druhém dílu Letopisů Narnie, Princ Kaspian. Jeho tvorba je známá i v oblasti scenáristiky pro pohádky Shrek (2001), Shrek 2 (2004). Filmový snímek trvá přesně 143 min. Scény se natáčely na Novém Zélandě, ale i v České republice, např. scéna příchodu Lucie do Narnie skrz tajemnou skříň. Hlavní postavy obsadili převážně britští herci. Georgie Henley si zahrála roli Lucie Pevensieové, Skandar Keynes byl vybrán pro roli Edmunda, William Moseley pro roli Petra a Anna Popplewell ztvárnila postavu Zuzany. V tomto filmu se objevily i známější hvězdy, jako např. Tilda Swinton v podání kruté Bílé čarodějnice Jadis, a James McAvoy, který ztvárnil postavu fauna Tumnuse. Dokonale razantní hlas Aslana namluvil nenahraditelný Liam Neeson, který této postavě dodává neuvěřitelné kouzlo. (ČSFD)

7.2. Seriálová verze

Seriál byl prvně vysílán od 13. listopadu roku 1988 až do 23. prosince 1990. Je rozdělen do šesti dílů, trvajících přibližně 26 minut. Režisérka tohoto televizního seriálu se jmenuje Marilyn Fox, která spolupracovala s Britskou televizní společností BBC (celým názvem British Broadcasting Corporation). Produkce Paula Stona se rozhodla natočit nejen tento díl Lev, čarodějnice a skříň, ale natočila i další díly Letopisů Narnie jako Princ Kaspian, Plavba Jitřního poutníka a Stříbrná židle. Na rozdíl od filmového snímku se v tomto seriálu objevují o něco mladší herci. Přesto že herci jsou původem z Velké Británie, jejich jména nejsou tak známá jako v moderní verzi Letopisů Narnie z roku 2005. Nejstarší postavu Petra Pevensieového ztvárnil Richard Dempsey, Sophie Cook se objevila v roli Zuzany, Jonathan R. Scott si zahrál roli Edmunda a Sophie Wilcox se objevila v roli Lucie. (ČSFD)

8. Analýza a porovnání biblických a mytologických prvků ve vybraných kapitolách

V této části bakalářské práce jsem provedla konkrétní analýzu a porovnání biblických a mytologických prvků. Nejprve v každé kapitole představím děj podle knihy. V průběhu tohoto vyprávění se budu snažit představit úryvky z Bible, které se k danému tématu vážou. Tyto prvky, které budou zmíněné v jednotlivé kapitole, pak porovnam s kinematografickým zpracováním.

8.1. Tajemná skříň

V první kapitole, která je pojmenována *Lucinka nakoukne do skříně*, můžeme najít hned několik biblických prvků. V knize se čtyři děti vydají prozkoumávat dům, do kterého se přistěhovaly z důvodu války a bombardování jejich rodného města Londýn. V neobydleném pokoji naleznou tajemnou skříň. Dětská zvědavost přivedla Lucii až dovnitř skříně, kde se s radostí prohřabovala v pověšených kožiších. Dveře skříně nechala otevřené, „protože věděla, že je pěkná hloupost zavřít se ve skříní.“ (Lewis, 2012, s. 96) S každým krokem hlouběji do skříně očekávala, že ji zadní stěna každou chvíli zastaví. Narazila však na hrubé, pichlavé větve stromu a na měkkou a studenou půdu pod nohama. V dále zahlédla světélko. Již v tento moment poznala, že tato skříň není taková, za jakou ji považovala.

Autor Ditchfield ve své knize nabízí hned několik biblických prvků, které se v kapitole objevují. Jeden z prvních výkladů nalezneme v Janově evangeliu, ve kterém Ježíš řekl svým učedníkům:

J 7:24: „Nesud'te podle zdání, sud'te spravedlivým soudem.“ (B21, 2001)

V okamžiku, kdy za sebou Lucie nezavře dveře skříně, nám tato situace poukazuje na dvě přísloví z Bible:

Př 14:15: „Prost'áček důvěřuje kdečemu, rozvážný člověk své kroky zvažuje.“ (B21, 2001)

Př 14:8: „Moudrost rozvážného je vědět kudy kam, tupost hlupáků je pěstovat sebeklam.“ (B21, 2001)

C. S. Lewis byl jistě obeznámen s těmito příslovími, a proto v knize Lucii obdaroval moudrostí, která ji správně neumožnila zavřít za sebou dveře, aby se mohla vrátit zpět.

Rčení z Dt 29:28 „Skryté věci náležejí Hospodinu, našemu Bohu. Zjevné věci však navěky náležejí nám a našim synům – totiž abychom plnili všechna slova tohoto Zákona.“ (B21, 2001)

Z tohoto rčení můžeme usoudit, že skříň patřící panu profesorovi, ke kterému se děti nastěhovaly, je obrazem věcí náležejících lidem. Tajemný svět, který se nachází uvnitř skříně, již patří Hospodinu, našemu Bohu.

J 8:12: „Ježíš k nim pak znovu promluvil: Já jsem světlo světa. Kdo mě následuje, nebude už chodit v temnotě, ale bude mít světlo života.“ (B21, 2001)

Ž 119:105: „Svíce mým krokům je slovo tvé, svítí mi na cestě.“ (B21, 2001)

Když Lucie zjistila, že se dotýká větví stromů, vykřikla. Avšak posléze uviděla světlo, a to v ní probudilo touhu zjistit, odkud vychází. Když udělala několik kroků vpřed, všimla si, že před ní stojí vysoká pouliční lampa. Tato lampa, která vyzařuje světlo, pomocí kterého se děti orientují v prostoru, představuje světlo života.

8.1.1. Filmové zpracování z roku 2005

V porovnání s kinematografickým zpracováním se zaměříme nejprve na film z roku 2005. Film nás překvapí odlišným zpracováním průběhu nalezení tajemné skříně. V knize se děti společně procházejí jejich novým domovem, prohledávají místnosti, zatímco ve filmu Lucie narazí na skříň, protože si hrají na schovávanou. Lucie objeví tajemnou skříň již ve 12 minutě filmu. Na rozdíl od knihy, kde ji máme popsanou jako obyčejnou šatní skříň se zrcadlem, je ve filmu schovaná pod obrovským bílým přehozem, který chrání nábytek v době, kdy není používán. Zde se také stane Luciiným útočištěm. Scéna s objevením skříně nás navede k myšlence o Boží pomoci pro Lucii, která hledá místo kam se uchýlit a utéct před strastmi okolního světa. Tato pomoc ji zavede do naprosto jiného světa a změní tím její život. Zároveň tento objev zasáhne do života i dalších postav, což je prvek shodný pro film i knihu.

Z proroctví Dan 2:22 si vypůjčíme rčení, které nás učí: „Zjevuje věci skryté v hlubinách, on ví, co leží v tmách, a světlo u něj přebývá.“ (B21, 2001)

To poukazuje na Lucii nalezenou skříň, k níž jí cestu ukázal Hospodin. „A světlo u něj přebývá“ nám představuje okamžik, kdy Lucie objeví pouliční lampu. Nicméně ve filmu tato část není provedena doslovně. Světlo lampy ji neoslňuje už ve skříni ale až posléze, když udělá několik kroků magickým světem Narnie. Z toho můžeme usoudit, že to není světlo boží, které ji táhne do světa Narnie ale její samotná dětská zvědavost.

8.1.2. Seriálové zpracování z roku 1988

Stejně jako v knize se čtyři děti vydají prozkoumávat obrovský dům, ve kterém se nachází. A stejně tak se dostanou do prázdné místnosti, ve které se nachází tajemná skříň. Kromě Lucie na ní nepřijde nikomu nic zvláštního a odcházejí z pokoje pryč. Na poslední chvíli se však Lucie otočí a zůstane v pokoji sama. Dveře, stejně jako v knižním zpracování, nechá s rozvahou otevřené a brodí se skříni dále, dokud nenarazí na větve stromů. Co ale v seriálu Lucii překvapí, stejně jak to C. S. Lewis popisuje v knize, je zářivé světlo, jehož paprsky se prodírají skrz husté větve. V seriálu byl tedy tento důležitý prvek ponechán. Lucie se otáčí, aby zkontrolovala, zda dveře zůstaly otevřené a teprve poté pokračuje na své cestě do neznámého světa.

8.2. Den s bobry, Co se stalo po večeři.

Kapitola 7 *Den s bobry* a následující kapitola 8 s názvem *Co se stalo po večeři* nás provádí dějem, ve kterém se děti Petr, Zuzana, Edmund a Lucie poprvé setkají s bobry a následně s nimi stráví večer v jejich domě. V těchto kapitolách nacházíme jak mytologické, tak biblické prvky. Ve filmovém zpracování je v porovnání s knižní předlohou několik odlišných momentů.

V kapitole 7 se dozvídáme o nepříjemných událostech, které se udály z důvodu poslední návštěvy Lucinky v tajemném světě Narnie. Mytologické stvoření, faun jménem Tumnus, byl odveden jako vězeň do domu Bílé čarodějnice kvůli přátelství se s Lucinkou. Pan Bobr, na kterého děti narazily kousek od jeskyně pana Tumnuse, je zavedl až do svého obydlí, kde jim nabídl zázemí a možnost seznámení se s celkovou situací. Hned po

vstoupení do příbytku rodiny Bobrů děti ochotně nabízely pomoc s přípravami společné večeře. Petr se vydal s panem Bobrem chytat ryby do zamrzlé tůňky, ve které si bobr dělal sekerou každý den nové díry. Lucinka se Zuzanou byly nápomocny paní Bobrové v kuchyni. „Dívky mezitím pomáhaly paní Bobrové naplnit konvici a vložit talíře do trouby, aby se zahřály, natočit velký džbán piva ze sudu, který stál v jednom rohu domu, přistavit na oheň pánev a rozpálit v ní omastek.“ (Lewis, 2012, s. 123) Večeři, kterou děti společně s paní Bobrovou připravily, ocenili všichni kromě Edmunda, jenž přemýšlel o tureckém medu, který mu vyčarovala Bílá čarodějnice při jejich prvním setkání. Edmund se chtěl co nejrychleji dostat do domu čarodějnice, aby mohl být znovu obdarován.

Děti ochotně pomáhají paní Bobrové s přípravou večeře i v kinematografickém zpracování seriálu z roku 1988. Na rozdíl od filmového zpracování z roku 2005, ve kterém můžeme vidět nejistotu hlavních postav. Když dorazí do obydlí pana a paní Bobrové, žádnou pomoc s přípravou večere nenabídnou, ani zde není zmíněná tůňka, ve které pan Bobr pravidelně chytá pstruhy. Děti se jen usadí u stolu a touží po vysvětlení ohledně uvěznění pana Tumnuse.

V Bibli můžeme nalézt výrok, který nás navádí k pomoci bližnímu svému.

Ř 15:2: „Každý z nás ať vychází vstříc bližnímu, aby to bylo k dobru společného růstu.“ (B21, 2001)

Lewis ve své knize děti popisuje jako milé a ochotné, které se nebojí práce. Ve filmovém zpracování se však tvůrci rozhodli tuto skutečnost pozměnit. Můžeme říct, že tato změna ve filmovém zpracování je odlišná převážně z důvodu, že dnešní děti se v určitých situacích chovají odlišně oproti dětem z dřívější generace. Jelikož film byl natočen v roce 2005, je možné, že se tvůrci pokoušeli přiblížit děti Pevensieovy k dnešní mládeži, a proto vznikl tento zásadní rozdíl.

Kapitola 8 s názvem *Co se stalo po večeři*, která navazuje na předešlou kapitolu, začíná slovy Lucinky, která žádá rodinu Bobrů o detailní informace, které se týkají pana Tumnuse. Děti jsou z informací, které jim pan Bobr sdělil velmi nešťastné a převážně Lucinka viní sama sebe z událostí, které v posledních hodinách nastaly. Přesvědčuje pana Bobra, aby s touto situací něco udělali a přidává se k ní i její bratr Petr. Ten vnáší do konverzace návrhy, jak pana Tumnuse zachránit. Jeden z jeho návrhů je obléct se za kupce a vydat se k zámku čarodějnice, nebo počkat, až čarodějnice odjede a pokusit se

dostat pana Tumnuse ze zámku pryč. Pan Bobr si stojí za svým názorem a děti upozorňuje, že jejich návrhy jsou nebezpečné.

V porovnání s kinematografickým zpracováním seriálu můžeme tvrdit, že tato scéna po večeri je opět převážně shodná s knižní předlohou. Děti se vyptávají na pana Tumnuse a snaží se přijít s nápady, jak ho mohou zachránit. Avšak tyto návrhy nejsou tak podrobné jako v knize. Například v momentě, kdy Petr prosí pana Bobra, aby něco udělal pro jeho záchranu, nenavrhuje možnost převléct se za kupce a jít k domu Bílé čarodějnice.

Jak již bylo zmíněno, filmový snímek z roku 2005 se v mnoha momentech liší. Tvůrci se rozhodli vynechat scény, ve kterých děti pomáhají rodině Bobrových připravit večeri, ale i o okamžiky, ve kterých děti nabízejí svoji pomoc při záchraně pana Tumnuse. Během konverzace, která probíhá během večere, se Petr zeptá, zda je nějaká možnost panu Tumnusovi pomoci. Nicméně dokreslující motivy, které jsou popsány v knize, se ve filmu nevyskytují. Z celkové scény filmu na nás děti mohou působit úplně opačným dojmem, než jsme mohli zaznamenat v knižní předloze a seriálovém zpracování. Děti jsou ve filmu vyděšené a zmatené z nastalé situace. Rodině Bobrových dávají najevo svůj nesouhlas s vyřčeným proroctvím, ve kterém stojí, že právě oni jsou čtyři děti, které usednou na trůn a stanou se právoplatnými králi a královnami Narnie. Pan Bobr jim vysvětluje, že bude muset proběhnout bitva, kde ony čtyři děti budou vést bytosti Narnie a pomůžou tak k ukončení vlády Bílé čarodějnice. Zuzana je první ve filmovém snímku, která se brání a zmiňuje, že utekly z Londýna, aby se vyhnuly válce a ne, aby se přidaly do další.

Když se pan Bobr během svého vyprávění dostane až k Bílé čarodějnici, můžeme v tomto okamžiku nalézt jeden z nejdůležitějších rozdílů. V seriálovém i filmovém zpracování pan Bobr správně zmiňuje, že čarodějnice není původem člověk. O čem ale nemluví, je její pravý původ, který spisovatel Lewis zmiňuje ve své knize.

„Jenže ona není dcera Evina. Pochází z první manželky vašeho otce Adama...té říkali Lilith a byla to džinna. Z matčiny strany tedy patří džinům a z otcovy k rodu obrů. Ne, ne, čarodějnice nemá v žilách ani kapku skutečné lidské krve.“ (Lewis, 2005, s. 127)

V seriálovém zpracování nenajdeme zmínku o původu čarodějnice z první manželky Adama, kterou byla Lilith. V této části můžeme objevit jen poučení o tom, že čarodějnice jistě není původem člověk, přestože sama čarodějnice to tak tvrdí a je jejím

přáním, aby si to o ní mysleli i ostatní obyvatelé Narnie. Ve filmovém zpracování tuto důležitou mytologickou informaci také nenalezneme.

Lilith je v židovské mytologii označena jako Adamova první žena. V některých případech je Lilith považována za hada, který v zahradě Eden podal Evě zakázané jablko. Může nám připadat velmi pozoruhodné, že si spisovatel C. S. Lewis vybral Lilith pro původ Bílé čarodějnice. V Bibli najdeme výrok, který naopak vyvrací jakoukoliv existenci Lilith. Jediná žena Adama, která je v Bibli zmiňována, se jmenuje Eva.

Gn 3:20: „Člověk nazval svou ženu „Eva“, protože byla matkou všech živých.“ (B21, 2001)

V malé pauze během rozhovoru si Lucinka všimla, že nevidí Edmunda, a začnou po něm pátrat. Vyběhnou ven a volají do všech stran jeho jméno. Petr, jako nejstarší ze sourozenců, navrhl, aby se rozdělili a každý začal Edmunda hledat jiným směrem. Pan Bobr ale dobře věděl, že není třeba se rozdělovat a děti informoval o tom, že se Edmund vydal k Bílé čarodějnici a všechny je tímto zradil. Děti nevěřily jeho slovům, ale v momentě, kdy chtěly cokoli namítnout, si uvědomily, že tato varianta je pravděpodobná a Edmund je doopravdy zradil.

Všichni vyděšení z Edmondova konání se rozumně dohodli, že se vydají ke Kamennému stolu, kde se mají setkat s Aslanem, jelikož pouze on je schopen za použití své moci získat Edmunda zpět. V tomto okamžiku už vědí, že nesmějí ztratit jedinou minutu jejich cenného času a vyrážejí na nebezpečnou cestu.

Stejně jako v knize se v obou kinematografických zpracováních naskytne moment, kdy si Lucinka všimne, že s nimi u stolu již není Edmund. Všichni se vyděsí a vyrazí ven se po něm porozhlédnout. Nastává velmi podobná situace jako v knižním zpracování. Pan Bobr upozorňuje děti, že jejich bratr je zrádce a na první pohled mu poznal na očích, že má s Bílou čarodějnicí něco společného, a že dokonce ochutnal i její očarované jídlo. Po společné domluvě se všichni společně vydají na cestu k Aslanovi.

8.3. V domě Bílé čarodějnice

Devátá kapitola s názvem *V domě Bílé čarodějnice* se zabývá Edmundovým odchodem z domu Bobrových a jeho cestou do hradu Bílé čarodějnice. Pro lepší pochopení je třeba zmínit, že tato analýza navazuje na předešlé kapitoly *Den s bobry*, *Co se stalo po večeři*.

Edmundova sobeckost a zášť ho dovedla až do situace, kdy toužil nejen po tureckém medu, který dostal při prvním setkání s Bílou čarodějnici, ale také touha po tom, stát se králem. Chtěl dokázat svým sourozencům, převážně Petrovi, že není jen obyčejný malý kluk.

V Bibli najdeme výrok Petrova, který praví:

2Pt 2:19: „Slibují jim svobodu, ale sami jsou služebníky záhuby. Co se člověka zmocní, tím je zotročen.“

Tento výrok poukazuje na temnou magii Bílé čarodějnice. Edmund v hloubi duše ví, že Bílá čarodějnice je zlá a neměl by za ní chodit. Nicméně kouzlo, které na Edmunda s pomocí tureckého medu použila, ho přimělo jí sloužit.

Lewis v knize upozorňuje čtenáře, že Edmund není povahou zlé dítě, které se tak na první pohled zdá. Je jen mladý a neuvědomuje si, co vše se může stát nejen jemu, ale i jeho sourozencům. V této kapitole se dočteme, že zmínka pana Bobra o Aslanovi vyvolala v Edmundovi „záhadný děsivý pocit.“ (Lewis, 2012, s. 130) V Bibli nalezneme výrok, který se k této situaci vztahuje:

J 8:7: „To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila.“ Znamená to, že Bůh je světlo. Dále v Janově evangeliu 3:20 najdeme:

„Každý, kdo koná zlo, nenávidí světlo a nepřichází ke světlu, aby jeho skutky nebyly odhaleny.“ (B21, 2001)

Je tedy jasné, proč Edmund potichu popadne kliku a odchází do domu Bílé čarodějnice. Má strach z Aslana, který má představovat světlo Narnie.

V průběhu cesty si Edmund uvědomí, že si zapomněl kabát, a podrážděný ze zimy, sněhu a tmy, své myšlenky nenávisti svaluje na Petra. Na této nebezpečné cestě Edmundovi pomůže jen úplněk, který mu svítí na cestu. V knize je popsána nejen detailní

cesta, na kterou se Edmund vydal, ale i jeho myšlenky, ve kterých přesvědčuje sám sebe o tom, že Bílá čarodějnice není tak zlá.

„Ti všichni, co o Bílé čarodějnici říkali ty ošklivé věci, jsou její nepřátelé, a nejspíš ani polovina z toho není pravda. Na mě byla moc hodná, rozhodně hodnější než oni. Podle mě je to opravdová královna. Rozhodně bude lepší než ten příšerný Aslan.“ (Lewis, 2012, s. 130)

I přesto, že se Edmund vyděsil, když spatřil hrad Bílé čarodějnice, nakonec se nevydal zpátky ke svým sourozencům, ale pokračoval na své cestě dál. Celý zmrzlý a vyděšený přišel až na nádvoří, kde se pořádně vylekal, když zahlédl obrovského lva, přikrčeného a připraveného vyskočit. Až s postupem času si Edmund všiml, že všechny zvířata a bytosti, které se na nádvoří nachází, jsou pouze kamenné sochy, ve které je proměnila Bílá čarodějnice. Když se odvážil a přiblížil k obrovskému lvu, napadaly ho myšlenky, že je to lev Aslan, o kterém všichni mluvili. Plný nenávisti sebral z kapsy špačka tužky a nakreslil lvovi knírka a brýle. Po celou dobu se lvovi vysmíval a byl rád, že je proměněn v kamennou sochu.

Když Edmund prochází nádvořím, narazí i na vysokého obra, kterému se podrobněji věnuje až v následující kapitole. Nicméně Edmund pokračuje dále a překračuje vlka, který leží na zemi. V tento moment však zjistí, že vlk není kamenný a zaútočí na Edmunda. Tento vlk se jmenuje Maugrim a je to náčelník tajné policie, pravá ruka Bílé čarodějnice. V Bibli můžeme najít úryvek, který nás upozorňuje, že nemůžeme nalézt bezpečí či ochranu v blízkosti těch, kteří slouží d'áblu. (Ditchfield, 2003, s. 57)

J 8:44: „Váš otec je d'ábel a vy chcete plnit touhy svého otce. Od počátku to byl vrah a nestál v pravdě, protože v něm pravda není. Když mluví lež, mluví, jak je mu vlastní, neboť je lhář a otec lži.“ (B21, 2001)

Když Edmund vysvětlí Maugrimovi, kdo je, odejde a nechá Edmunda chvíli stát samotného na nádvoří. Po chvíli se vrátí, a s úplně opačným chováním zve Edmunda dál se slovy: „Pojď dál! Pojď dál! Šťastný miláčku královnin – nebo nešťastníku, pokud tomu tak není.“ (Lewis, 2012, s. 133). U dveří vchodu Edmund narazí na fauna a napadne ho, zda to není ten faun, pan Tumnus, o kterém Lucinka celou tu dobu mluvila. Když se Edmund setká s Bílou čarodějnicí, královna konečně ukáže svoji pravou tvář a oboří se na Edmunda se slovy, jak si mohl dovolit přijít sám bez svých sourozenců. Když však Edmund řekne vše, co ví o Aslanovi a Kamenném stole, Bílá čarodějnice se již zajímá

jen o to, aby tam co nejdříve vyrazila. Edmunda si tedy vůbec nevšímá a nařizuje sluhovi trpaslíkovi, ať rychle připraví saně. Edmund již v tento moment musí tušit, jak obrovskou chybu udělal.

8.3.1. Filmové zpracování z roku 2005

Ve filmovém zpracování je tato scéna opět lehce pozměněna. Oproti knize, kde můžeme najít popis situace, kdy se Edmund odplíží ze dveří ven, ve filmu tato scéna chybí. Je nám zobrazena jen scéna, kde prochází na kost promrzlý temným lesem. V jeden moment se zastaví a ohlédne se za sebe, ale to už vidí ledový hrad Bílé čarodějnice. Kniha nám umožňuje nahlédnout do Edmundových myšlenek. Ve filmu vidíme jen jeho vyděšenou tvář. Velký rozdíl ve filmovém zpracování je scéna, kdy v momentě příchodu na nádvoří domu Bílé čarodějnice je ve střihu promítnuta další scéna, kdy za ním utíkají ostatní sourozenci a rodina Bobrů, aby se ho ještě pokusili zachránit. Lucinka křičí na Edmunda, ale pan Bobr ji zastaví, aby svým křikem neprozradila i je ostatní. Pan Bobr jim také vysvětlí, proč touží Bílá čarodějnice dostat všechny čtyři sourozence do svého domu. To vše je z důvodu, aby je mohla zabít a nenaplnit tak proroctví, kterého se obává. Když Edmund prochází nádvořím, můžeme si všimnout mohutného obra a také lva, který je zmíněný v knize. Edmund však nevezme špačka ze své tužky, ale opálený klacík, který leží před lvem a nakreslí mu knírek a brýle, stejně jako je zmíněné v knize. Podobně tak se snaží Edmund překročit ležícího vlka, který na něj zaútočí a až po Edmundově vysvětlení, kdo je, Maugrim odkráčí za Bílou čarodějnici, aby ji s touto situací obeznámil. V knize je zmíněno, že se Edmund touží stát se králem Narnie, aby dokázal svému bratru Petrovi, že je něco více. V kinematografickém snímku z roku 2005 je nám tato scéna nastíněná tím, že si Edmund dovolí usednout na ledový trůn Bílé čarodějnice. Celý nadšený si prohlíží okolí a cítí se důležitý. Po malé chvíli se však objeví Bílá čarodějnice a dá mu najevo svůj zármutek z toho, že nepřivedl své sourozence do jejího domu. Když Edmund začne vyzrazovat, co povídal pan Bobr, Bílá čarodějnice nečeká ani minutu a pošle Maugrima, aby vzal smečku vlků a pochytili ostatní sourozence i rodinu Bobrů. Edmund ještě zkusí naposledy poprosit o turecký med, avšak v tento moment sluha trpaslík Edmunda zatýká a odvádí ho za mříže.

8.3.2. Seriálové zpracování z roku 1988

Ve třetí epizodě seriálu z roku 1988 vynechali tvůrci podstatnou scénu, kdy Edmund odchází z domu rodiny Bobrových. Na rozdíl od knižního zpracování má na sobě kabát a prochází zasněženým lesem. Ve filmovém zpracování z roku 2005 tvůrci nezpracovali vývoj Edmundových myšlenek. V seriálu naopak tvůrci zprostředkovali Edmundovy myšlenky velmi rozmanitým způsobem. Když se Edmund zastaví u stromu, vyjde z něj jeho druhé já, které se ho vyptává, zda nemá strach o své sourozence a snaží se zpochybnit jeho chování a jednání. Edmund je však z velké části zahořklý a vidina stát se princem Narnie a dále i králem Narnie je pro něj silnější, a tak své „hodnější“ já odmítne poslouchat a pokračuje ve své cestě. V seriálovém zpracování je Edmund výrazněji sobečtější a krutější než ve filmovém zpracování. V seriálovém provedení je ukázána část, kde Edmund má sice sobecké myšlenky o vladaření, ale můžeme také vidět, že se svými pocity pracuje a malá hodná duše v něm stále přebývá. Na nádvoří Bílé čarodějnice Edmund nachází několik zkamenělých postav, zvířat a bytostí Narnie. Nenacházíme zde však lva, kterého by pokreslil, ani nevidíme obrovského obra. Když se Edmund setká s Maugrimem, představí se a bez jakéhokoli zaváhání mu vyradí, kde se jeho sourozenci nachází. Pozoruhodné v této situaci je to, že opět můžeme vidět Edmundovo druhé já, které ho kárá za to, že vyradil, kde se nachází jeho sourozenci a manželé Bobrovi. Edmund se tak zlobí sám na sebe, protože zradil svoji rodinu. U trůnu Bílé čarodějnice Edmund vyradí ze strachu vše znova a Bílá čarodějnice už přikazuje sluhovi trpaslíkovi, aby připravil její saně. Z Edmundova pohledu v tváři můžeme usoudit, že mu dochází, co vše špatného způsobil.

8.4. Co se stalo se sochami

V kapitole 16, *Co se stalo se sochami*, se nachází nejen biblické prvky, ale také se zde objevují rozdíly v mytologickém zpracování.

První a zásadní biblický prvek, který spisovatel Lewis v této kapitole zahrnul se týká Aslanova dechu. Na začátku kapitoly se nachází postava Lucie, Zuzany a Aslana v domě Bílé čarodějnice. Zjišťují, že na tomto místě je několik narnijských stvoření, které jsou proměněné v kamenné sochy. Proměnila je Bílá čarodějnice s pomocí své kouzelné hůlky. Aslan pomocí svého dechu přivádí všechny bytosti zpátky k životu. Tento způsob

záchranu a přivedení bytostí zpět k životu se nachází jak ve filmovém, tak v seriálovém zpracování. Záchrana narnijských bytostí, kterou Aslan provedl, je důležitá z určitého důvodu. V Bibli nacházíme výrok, který konkrétně uceluje naše přesvědčení o to, že Aslan zde představuje ztělesnění nejvyššího Boha.

V Gn 2:7 se píše: „Hospodin Bůh vytvořil člověka z prachu ze země, a do jeho chřípí vdechl dech života; a člověk se stal živou duší.“ (B21, 2001)

Stejně jako Bůh stvořil člověka vdechnutím dechu života, postava Aslana se v této knižní kapitole zachová totožně. Lewisova představení Aslana a s tím související identifikace Aslana jakožto Hospodina byla ve filmových zpracováních zachována, ale s drobnými úpravami. Na ty se podíváme níže v této kapitole.

V knižní předloze začíná kapitola *Co se stalo se sochami* tak, že se Aslan pohybuje od místa k místu a snaží se probudit a vrátit k životu co nejvíce bytostí/zvířat pomocí svého dechu. Lucie se Zuzanou ho nejprve pozorně sledují a debatují o této situaci. Postupem času se v domě Bílé čarodějnice začne být nálada mnohem veselejší. Ozývají se zde všelijaké zvuky, jako např. štěkot, kvikání, vrkání, řehtání, dusot, křik a volání slávy vyvolané všemi postavami, které Aslan přivedl zpátky k životu.

Po chvíli se zde objeví i kamenný obr, ze kterého mají dívky nejprve strach. Aslan je však uklidňuje, a vysvětluje, že se není čeho bát. Kamenný obr je po probuzení nejprve zmatený, rázem však hledá Bílou čarodějnici, která mu před tím, než byl proměněn v sochu, běhala pod nohama.

Ostatní bytosti spolu s Lucií a Zuzanou se vydají dovnitř domu a hledají další stvoření, která potřebují jejich pomoc. Lucie nalezne i pana Tumnuse a okamžitě volá Aslana a žádá o jeho zásah. Když Aslan probudí pana Tumnuse také svým dechem, začnou se všichni radovat a tancovat. Když Aslan probudí všechny narnijské bytosti, lámou si hlavu nad tím, jak se dostanou pryč z domu. V knize se totiž Aslan dostal do domu Bílé čarodějnice provedením obrovského skoku přes zamčenou bránu. Aslan tento problém vyřeší velmi jednoduše, a to tím, že osloví obra Hromřacha, aby svým kyjem rozbil hlavní bránu. Když obr vytvoří díru v domě, proběhne krátká konverzace mezi ním a Lucií. Lucie poznává, že i tvorům jako jsou obři se dá důvěřovat a není třeba se jich bát. Nakonec Aslan vyzve všechny, aby se přidali do právě probíhající bitvy, kterou vede Petr společně s bojovníky Narnie proti Bílé čarodějnici. V momentě, kdy příběhounou k právě

probíhající bitvě, Aslan mohutně zařve. Lví řev, ale i další proces událostí, který v těchto okamžicích nastal, patří mezi biblické prvky, které jsou potřeba zdůraznit.

V Bibli nacházíme výroky, které se k této situaci vztahují:

Iz 31:4: „Toto mi řekl Hospodin: Jako lev vrčící, jako král zvířat nad svou kořistí – i když se na něj sběhnou pastýři, jejich křiku se neděsí a jejich hluk ho neplaší – právě tak sestoupí Hospodin zástupů, aby bojoval o horu Sion a její návrší.“ (B21, 2001)

Iz 42:13: „Hospodin vyrazí jako bojovník, jako hrdina se rozhorlí, válečný pokřik mocně zakřičí, na své nepřátele se oboří“ (B21, 2001)

Oba výroky, které jsou zde zmíněné, jsou nesmírně podstatné pro hlubší analýzu. Aslan je doslova „lev vrčící“ i „král zvířat nad svou kořistí“ – kořistí může být myšlena Bílá čarodějnice. Nebojí se, a i přes hluk z bitevního pole se rozhodne sestoupit a bojovat o Narnii. Z druhého výroku můžeme zaznamenat, že nám Aslan opět představuje Hospodina. Rozhorlí se, předvede všem jeho mohutný řev, a zaútočí na své nepřátele. V této kapitole je to tedy už druhý výrok, který nasvědčuje, že Aslan se zde ztotožňuje s Hospodinem.

Na bitevním poli pak Aslan zaútočí na Bílou čarodějnici a zbaví ji života.

Iz 47:7: „Říkalas: „Jsem věčná královna,“ a nic sis k srdci nebrala, na konec jsi nepomýšlela“ (B21, 2001)

Tento výrok se hodí k popisu Bílé čarodějnice. V knižní ale i filmových verzích se chová jako právoplatná královna Narnie, kterou však ve skutečnosti není. Její čarovné schopnosti, zloba, neúnavnost a krveprolití jí na několik let pomohly získat vládu v Narnii. Avšak polovina obyvatelstva Narnie se těší, až její vláda bude u konce.

Kapitola, *Co se stalo se sochami* končí tím, že bytosti, které přišly společně s Aslanem, se vrhnou na pomoc ostatním a pomůžou tak k vítězství Petrovy armády.

8.4.1. Filmové zpracování z roku 2005

Ve filmovém zpracování je tato kapitola zkrácená a mnoho mytologických postav zde chybí. Ve filmu tvůrci vytvořili detailnější scénu s nalezením zkamenělého fauna Tumnuse, než je vykresleno v literární předloze. V knize Lucinka objeví pana Tumnuse až po nějaké chvíli, zatímco ve filmu již tato scéna začíná nálezem fauna.

Scéna v domě Bílé čarodějnice začíná tím, že Lucinka objeví zkamenělého fauna Tumnuse. Volá o pomoc Aslana, a když se pan Tumnus vrátí k životu, nejprve Lucii obejmě a seznámí se i se sestrou Zuzanou. Aslan spěchá a vysvětluje, že je potřeba, aby probudili celý hrad a vydali se Petrovi na pomoc. Tvůrci ve filmové adaptaci vynechali Aslanovo dlouhé probouzení bytostí a nezmiňují zde vůbec kamenného obra Hromřacha, který pomůže dostat všechna stvoření z domu Bílé čarodějnice ven.

Mytologické postavy, které jsou v knize detailně popsány, se ve filmovém zpracování nenachází. Na druhou stranu, biblické prvky, které jsem představila výše, jsou ve filmovém snímku uvedené. Aslan nejenže vdechuje život narnijským bytostem, ale i předvede svůj mohutný řev před bitevním polem a zaútočí na své nepřátele.

8.4.2. Seriálové zpracování z roku 1988

Naopak v seriálovém vyhotovení je tato kapitola zpracována do velmi podrobných detailů, jako je tomu v knižní předloze. Objevují se zde postavy víl, faunů, psů, stejně jako v knize, a dokonce zde tvůrci ponechali i postavu obra Hromřacha. Překvapivě zde byla ztvárněna i scéna, kdy Aslan prosí obra o zničení brány, aby se mohli co nejrychleji dostat na bitevní pole a pomoci tak ostatním bojovníkům. Pozměněné je v tomto případě to, že nepoužívá svůj kyj, ale k otevření brány použije svoji obrovskou nohu. Také zde tvůrci již nezanechali konverzaci, která v knižním provedení probíhá mezi Lucíí a Hromřachem. Po otevření brány se všichni rozeběhnou a už pokračují v cestě Petrovi na pomoc.

Z mytologického hlediska je tento úryvek v obou filmových zpracováních nedodržen do jeho skutečných základů. Je však nutno poznamenat, že tvůrci seriálového zpracování pracovali s knižní předlohou velmi poctivě a mnoho mytologických postav i situací zpracovali nadmíru přesně. Naopak ve filmové adaptaci z roku 2005 tvůrci tento výjev z velké části zkrátily a přetvořily dle svých představ. Něco ale přece mají tyto snímky společné. Všechny biblické prvky, které jsem v této kapitole představila jako nejzákladnější, se objevují jak v seriálovém, tak i ve filmovém zpracování.

9. Závěr

C. S. Lewis byl velmi výjimečným spisovatelem své doby. I přesto, že je v mnoha aspektech srovnáván s J. R. R. Tolkienem, svým dlouhodobým přítelem a pracovním kolegou, neměla by jeho literární tvorba být v žádném případě podceňována. Jeho vhled a porozumění filozofii a dalším oborům je doslova dechberoucí. V této bakalářské práci jsem se snažila představit a vysvětlit základy dvou podstatných žánrů, které Lewis ve svém životě používal ve svých pracích, a tím bylo fantasy a mytologie. Ačkoli nám mohou přijít tyto dva směry podobné, v mnoha ohledech se odlišují.

V rámci shrnutí Lewisova života jsem se zaměřila i na literární základy náboženské dětské literatury. V zásadě je to jeden z nejdůležitějších aspektů, který nám může pomoci lépe porozumět jeho celoživotní práci, tedy nejen Letopisům Narnie.

Další podstatnou částí této práce je kapitola věnovaná adaptaci, jelikož tato práce porovnává filmové zpracování a literární předlohu Letopisů Narnie: *Lev, čarodějnice a skříň*. Je klíčové porozumět teorii adaptace, aby člověk mohl porovnávat jejich zpracování. Linda Hutcheon je teoretička a badatelka, která mi v tomto ohledu pomohla lépe porozumět filmové adaptaci. V dnešní době existuje několik nejen filmových adaptací, díky kterým se zpětně dostáváme k literárním předlohám. Problém nastává v momentě, a to je v dnešní době velmi časté, že filmová adaptace se od knižní předlohy výrazně liší.

V praktické části této bakalářské práce jsem se rozhodla pro analýzu pěti kapitol. Nejprve kapitola první, *Lucinka nakoukne do skříně*, dále dvě do sebe vložené kapitoly *Den s Bobry*, *Co se stalo po večeři*, jako čtvrtou kapitolu jsem si vybrala *V domě Bílé čarodějnice*, a nakonec *Co se stalo se sochami*. Tyto kapitoly jsem se snažila vybrat podle rozdílů v knize a kinematografických zpracováních. Nejprve jsem rozebrala děj podle knižní předlohy, vložila k tomu biblické prvky, tedy doslovné úryvky z knihy Bible, a tyto biblické ale i mytologické prvky jsem nakonec porovнала s televizními adaptacemi.

Na začátku své bakalářské práce jsem očekávala velké změny v televizních adaptacích. Je nutné říct, že v některých částech byly změny televizních zpracováních minimální, naopak v některých částech až do oka bijící. Jak již bylo zmíněno, filmové adaptace se od knižních předloh liší a tvůrci mají v tomto směru volnou ruku. Je tomu tak i v této narnijské adaptaci. Seriálová verze se v mnoha případech podobala knižní

předloze. Dokonce i některé přímé řeči postav, které jsou v knize napsány, se objevují v seriálu. Tvůrci se tedy snažili zanechat z Lewisovy práce co nejvíce drobností. Ve filmovém zpracování tomu bylo trochu jinak. Přece jenom je tento film až z roku 2005, tedy je o necelých dvacet let mladší. Tvůrci si v této adaptaci přidávali mnoho svých myšlenek, nově vytvořených scén, upravili i rozhovory jednotlivých postav apod.

V této práci pro mě však bylo důležité zjistit, zda alespoň základní předpoklad Lewisovy práce je v těchto adaptacích zanechán. Výsledek je velmi kladný a mohu říct, že adaptace jsou v základech velmi přesné. Aslana ponechali jako mluvícího lva, stvořitele Narnie, který se obětoval za Edmunda a vstal z mrtvých, stejně jako v knižní předloze. Bylo zanecháno i proroctví a Edmondova zrada svých sourozenců. V práci jsem tedy našla méně změn v biblických prvcích, naopak však bylo více změn v mytologických elementech. Vynechání pravého původu Jadis, Bílé čarodějnice, či vynechání mytologické postavy obra Hromřacha.

Zdroje

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 8. vyd., (1. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-858-1029-8.

DE MAEYER, Jan, Hans-Heino EWERS, Rita GHESQUIÈRE, aj. *Religion, Children's Literature and Modernity in Western Europe 1750-2000.* 3rd Edition. Leuven: Leuven University Press, 2005. ISBN 90-5867-497-5.

DITCHFIELD, Christin. *A Family Guide to Narnia: Biblical Truths in C.S.LEWIS'S The Chronicles of Narnia.* Wheaton: Crossway Books, 2003. ISBN 9781581345155.

DURIEZ, Colin. *A Field Guide to Narnia.* Stroud: The History Press, 2013. ISBN 978 0 7524 9554 5.

GHESQUIÈRE, R., 2005. Hidden Religious Themes in 20th-Century European Children's Literature In: DE MAYER, J. et. al. *Religion, Children's Literature and Modernity in Western Europe 1750-200.* 3rd Edition. Leuven: Leuven University Press, s. 305-325

HUTCHEON, Linda. *A theory of adaptation.* New York: Routledge, 2006. ISBN 04-159-6794-5.

LEEMING, David. *The Oxford Companion to World Mythology.* New York: Oxford University Press, 2005. ISBN 9780195156690.

LEWIS, C. S. *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň.* 3. vyd. Praha: Fragment, 2012. ISBN 978-80-253-1614-6.

MENDLESOHN, Farah a Edward JAMES. *A SHORT HISTORY OF FANTASY.* 2nd edition. Faringdon: Libri Publishing, 2012. ISBN 978-1-907471-66-7.

MRAVCOVÁ, Marie. *Literatura ve filmu.* Praha: Melantrich, 1990. ISBN 80-702-3062-2.

PINSENT, P., 2005. 20th-Century "Religious" Fantasy: C.S.Lewis. In: DE MAYER, J. et. al. *Religion, Children's Literature and Modernity in Western Europe 1750-200.* 3rd Edition. Leuven: Leuven University Press, s. 140-144

WILLSON, Andrew Norman. *C. S. Lewis; A biography.* London: Harper Perennial, 2005. ISBN 9780007202713.

Elektronické zdroje

Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň. *Československá filmová databáze* [online].
Praha: POMO Media Group, 2005 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z:
<https://www.csfd.cz/film/130148-letopisy-narnie-lev-carodejnice-a-skrin/prehled/>

Letopisy Narnie – Lev, čarodějnice a skříň. *Československá filmová databáze* [online].
Praha: POMO Media Group, 1988 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z:
<https://www.csfd.cz/film/221211-letopisy-narnie-lev-carodejnice-a-skrin/galerie/>